

LUNDS UNIVERSITET
Musikhögskolan i Malmö

EXAMENSARBETE 15hp

Höstterminen 2014

Läroarutbildningen i musik

Handledare: Martin Malmström

”Helt utan påverkan, jag valde det jag ville”

**En studie om gymnasieelevers val av instrument och vad som
påverkat dem**

Av: Sara Olsson

SAMMANFATTNING

Detta är en kombinerad kvantitativ och kvalitativ studie om gymnasieelevers instrumentval. I denna undersökning kommer elevernas egen åsikt att bli hörd i fråga om varför, vad och hur de gör när de väljer sina instrument. Hur ser elever på sina egna och andras val av instrument? Vilka faktorer finns det som påverkar elever i deras instrumentval? Om det är så att tjejer och killar väljer olika instrument, vad beror det i så fall på?

Det gjordes en enkätundersökning på 12 skånska gymnasieskolor. Enkäten blev besvarad av elever som går på det estetiska programmet med inriktning musik. I undersökningen intervjuades även fem elever för att ge ytterligare fördjupning.

Undersökningen visade att eleverna ofta hade samma argument till varför de valde sina instrument. Några vanliga anledningar var bland annat kompisar, familj, idoler, tillgänglighet av instrument och intresse.

Killar och tjejer hade många likheter i sina instrumentval och musikvanor. De fem vanligaste instrumenten var samma, men i olika ordning och en utmärkande skillnad i deras musikvanor var att det endast var killar som nämnde att de spelade i band.

Elevernas val liknade varandra och vad som visats i tidigare studier. Ändå ansåg många av eleverna sig vara opåverkade av andra i sina instrumentval

Nyckelord: Musik, Instrumentval, Band, Elevperspektiv, Gymnasieelever, Genus, Normer.

Abstract

Title: “Without influence, I choose what I wanted” A study about upper secondary school students’ choice of instrument and factors that have influenced them.

Author: Sara Olsson

This is a mixed method research study about the instrument choices of upper secondary school students. The students’ own opinion regarding instrument choices is examined. Factors such as why and how a particular instrument has been chosen have been discussed.

How do the students look at their own and others’ choice of instrument? What factors influence their choices? What does the distribution of instruments look like between boys and girls? What does this distribution depend on?

I sent a survey to 12 Upper secondary Schools in Skåne, Sweden. Students enrolled in the Arts Program, Music major, answered the survey. I have also interviewed 5 upper secondary students for further analysis.

My conclusion showed that students made their choices based on the same reasons. Factors that may have influenced their choice of instrument were their general likings, family, idols, friends, siblings and accessibility of an instrument.

The five most common instrumental choices for boys and girls were the same, but in different order. Boys and girls had the same musical habits, but boys were the only ones that mentioned playing in a band. Although their choices did well correlate with previous studies, most students did not see themselves as influenced by others in their choice of instrument.

Keywords: Music, Instrumental choice, Band, Student perspective, Upper secondary students, Gender, Norms.

Jag är så otroligt tacksam för alla fina människor i min närhet som stått ut och ställt upp med genomläsningar och åsikter närhelst jag behövt det.

TACK alla kloka elever som tagit sig tid att delta i intervjuer och enkäter, utan er hade det inte blivit något arbete.

Ett extra stort tack till...

Min erfarna handledare Martin Malmström för din noggrannhet, dina kloka råd och uppbackning i mitt skrivande.

Min examinerator som så välvilligt hjälpt mig med de sista detaljerna.

Min fantastiska mamma, för att du funnits där och fått mig att fortsätta varje gång jag tänkt ge upp.

Min älskade Thom, för att du så outtröttligt älskat mig, gett mig kaffe och stöttat mig när jag behövt det, fastän jag inte alltid har förtjänat det.

Jag kan knappt tro att jag äntligen är färdig, det är en dröm som blir verklighet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	2
ABSTRACT	3
<i>Ett extra stort tack till.....</i>	4
INLEDNING/BAKGRUND	1
I LÄROPLANEN	2
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	3
DISPOSITION	4
TIDIGARE FORSKNING.....	6
GENUS OCH NORMER	6
TJEJER, KILLAR OCH ROCK	7
INSTRUMENTVAL OCH MUSIKVANOR FÖRR OCH NU.....	7
PÅVERKANDE FAKTORER I VAL AV INSTRUMENT.....	9
METOD	11
URVAL AV INFORMANTER OCH RESPONDENTER	12
GENOMFÖRANDE AV ENKÄTEN.....	13
ENKÄTENS UTFORMNING	14
URVAL AV RESPONDENTER TILL INTERVJUN.....	15
<i>Presentation av skolan.....</i>	15
<i>Presentation av de intervjuade</i>	16
GENOMFÖRANDE AV INTERVJUN	17
ETISKA ÖVERVÅGANDEN.....	18
METODDISKUSSION	19
RESULTAT	21
MUSIKALISK BAKGRUND	21
<i>Sammanfattning.....</i>	26
INSPIRATIONSKÄLLOR.....	26
<i>Sammanfattning.....</i>	29
ELEVERS VAL AV INSTRUMENT	29
<i>Sammanfattning.....</i>	35
RESULTATDISKUSSION, SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER.....	37
TJEJER OCH KILLAR.....	37
UTVECKLING ELLER KVALITET, DET ÄR FRÅGAN.....	38
ELEVERS OLIKA MUSIKALISKA BAKGRUND	40

<i>Sammanfattning</i>	41
REKOMMENDATIONER.....	42
REFERENSLISTA	43
BILAGOR	
BILAGA 1	
MAIL TILL SKOLORNA	46
BILAGA 2	
UTDRAG FRÅN ÄMNESBESKRIVNING I MUSIK.....	48
BILAGA 3	
INTERVJUFRÅGOR.....	49
BILAGA 4	
ENKÄT TILL GYMNASIESKOLOR	51

Inledning/Bakgrund

För mig är musiken ett sätt att uttrycka och hantera känslor och tankar. Jag har alltid upplevt den som fri att använda som jag vill, samtidigt som det finns tydliga riktlinjer för hur man kan använda den. Det var först när jag började studera på musikhögskolan som jag fick höra att det skulle finnas någon skillnad mellan tjejers och killars musicerande. Man pratade bland annat om att gitarr skulle vara ett så kallat *maskulint* instrument, vilket jag tyckte var väldigt konstigt.

Denna bild stämde inte alls med min erfarenhet, då jag själv spelat gitarr sedan jag var liten och de flesta gitarrister i min omgivning har varit tjejer, däribland min förskolefröken som var min första gitarrspelande förebild. Att sång kunde vara något som mer frekvent valdes av tjejer kunde jag däremot tänka mig, med tanke på att killar och män varit väldigt underrepresenterade i de körer som jag deltagit i. Men att kunna se något samband mellan att tjejer oftare sjöng och att instrumentvalet skulle ha med ens könstillhörighet att göra, kändes väldigt svårt att tro på. Jag slog det ifrån mig de första gångerna jag hörde det, men vid några tillfällen under min tid som musikleärarstudent kunde jag uppmärksamma att vissa instrument faktiskt spelades mer av tjejer, eller killar. Personligen var jag under en lång tid den enda kvinnan med gitarr som huvudackordinstrument bland lärarstudenterna, de övriga kvinnorna hade piano. Det uppmärksammades särskilt när jag gjorde min VFU¹ på gymnasiet. Då var könsfördelningen så uppenbar att jag beslutade mig för att undersöka det djupare och skriva om det i mitt examensarbete.

Kunde det verkligen vara så att tjejer valde att spela andra instrument än vad killar gjorde? Jag kunde inte vara säker på att det bara var en tillfällighet, för när jag tänkte tillbaka på min skoltid så insåg jag att det sett lite olika ut. I min gitarrgrupp på kulturskolan var vi alltid fler tjejer än killar, likaså i kören. I musikklassen på högstadiet hade vi ensemble där alla skulle spela allt. Jag insåg också att jag hade väldigt dålig insikt i hur det sett ut när jag själv gick EsMu² eftersom vi nästan bara hade enskilda instrumentlektioner, men jag har trots detta insett att jag endast sjöng när vi hade

¹ Verksamhetsförlagd undervisning= praktik som musikleärare på skolor.

² EsMu- förkortning på Estetiska programmet med inriktning musik

uppspel på gymnasiet, fastän mina instrument var sång, gitarr och bas. Detta var dock inget som jag reflekterade kring under tiden då det utspelade sig.

I denna undersökning kartläggs gymnasieelevers instrumentval, vad de själva anser har påverkat dem i sina val, samt om det är ett återkommande fenomen att killar och tjejer avviker ifrån varandra i sina instrumentval och vad dessa avvikelser i så fall kan bero på. Elever på 12 gymnasieskolor i Skåne har fått svara på en enkät för att ge en bild över deras instrumentval, inspirationskällor, förebilder och musikvanor. Jag har också intervjuat fem gymnasieelever från den skola där jag tidigare gjort min VFU, för ytterligare fördjupning i mina frågor.

Då både enkät och intervjuer har använts för att få tag på information så benämns eleverna på olika sätt. De elever som svarat på enkäten benämns som informanter³ och de elever som blivit intervjuade benämns som respondenter⁴.

I läroplanen

För att få en djupare inblick i vad som gäller i skolan så har jag läst läroplanen för gymnasiet som började gälla 2011. Allt som presenteras i detta avsnitt återfinns i Lgy11⁵ (Skolverket 3, 2011). Jag undersökte vad det stod i läroplanen i fråga om allas lika rätt till samma utbildning. I skolans värdegrund och uppdrag står följande.

”Skollagen (2010:800) slår fast att utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.”(Skolverket 3, 2011, s.7). Skolan ska förmedla och gestalta ” Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män” (Skolverket 3, 2011, s.5). Det står vidare att ”ingen i skolan ska utsättas för diskriminering på grund av sitt kön” (Skolverket 3, 2011, s.7).

Skolan ska aktivt och medvetet främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter. Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster.

³ Informanter= informationsgivare som jag inte känner eller har någon relation till

⁴ Respondenter= informationsgivare som jag känner personligen

⁵ Gymnasieskolans läroplan från 2011

Den ska därför ge utrymme för eleverna att pröva och utveckla sin förmåga och sina intressen oberoende av könstillhörighet (Skolverket 3, 2011, s.7).

I kursplanen fokuserade jag på att hitta punkter om vilket sorts musicerande som eleverna skulle utveckla. Här är några punkter som jag tyckte talade för vilken bredd eleverna skulle få i musikutbildningen.

Syftet med musikämnet är att eleven ska utveckla kunskaper och förmåga att gestalta musik. Detta ska ske både enskilt och i ensemble, vokalt och med instrument. Alltså borde alla elever ha möjlighet till grundläggande instrumentkunskaper i både sång och instrument oavsett om det är i ensemble eller enskilt. Samtidigt så finns det en del av utbildningen som innebär att spela inför och med andra, då det står att eleven ska ges möjlighet att utveckla sin kommunikativa förmåga med publik och medmusikanter. De ska också lära sig att reflektera över sin egen och andras musikaliska gestaltning, vilket innebär att kunna granska och låta sig bli granskad i sitt musicerande.

Eleven ska också få möjlighet att pröva olika metoder för musikinstudering, samt att arbeta med musiken både utifrån teori och teknik. Eleven ska också få möjlighet att lära sig om musikinstrumentens uppbyggnad och egenskaper.

Det står också att eleven ska ges möjlighet att utveckla sina färdigheter i att använda musikteknisk utrustning och förståelse kring hur musik kan framställas och hanteras digitalt. Detta borde innebära att alla elever borde få lära sig att hantera, i alla fall, den mest grundläggande utrustningen som förstärkare och mixerbord.

Syfte och frågeställningar

Syftet var att undersöka vilka instrumentval som görs av gymnasieelever på estetiska programmet med någon musikinriktning. Jag utgick ifrån att tjejer och killar väljer samma instrument, men i olika utsträckning, att sång är ett vanligare val bland tjejer, medan killar i högre grad väljer trummor, elgitarr och bas. Jag ville veta framför allt om detta stämmer och vad eventuella avvikelser kan bero på. Jag ville ta reda på vad som påverkar eleverna i deras val av instrument och hur det ser ut ur ett elevperspektiv.

Syftet med denna undersökning är att öka förståelsen för vad som påverkar elever i deras val av instrument och hur mycket som undermedvetet eller medvetet styrs av normer. För mig är denna insikt viktig, då jag i min blivande yrkesroll som musiklektör vill kunna motarbeta de normer som ökar avståndet mellan flickor och pojkar.

Utifrån mitt syfte har följande frågeställningar framställts.

Hur ser elever på sina egna och andras val av instrument?

Vilka faktorer finns det som påverkar elever i deras instrumentval?

Om det är så att tjejer och killar väljer olika instrument, vad beror det i så fall på?

Disposition

I kapitlet ”Tidigare forskning” börjar jag med att beskriva genus och normer, eftersom detta är två återkommande teman i mitt arbete. Följande avsnitt handlar om tjejers och killars musicerande i band, elevers instrumentval genom tiderna, samt vad tidigare forskning har tagit upp som påverkande faktorer i instrumentval. I kapitlet ”Metod” berättar jag om mitt urval av informanter och respondenter, hur jag gjorde enkäten och vilken metod jag använt när jag intervjuat. Här finns också en presentation av mina fem respondenter och den skola där de går. Här beskrivs också hur analysarbetet av intervjuerna och enkäten har gått till, samt hur diagrammen ska läsas. Kapitlet ”Resultat” har jag delat in i tre avsnitt där jag där jag presenterat det som jag har fått fram genom intervjuerna och enkäten, i slutet av varje avsnitt återkopplar jag i en kort sammanfattning. Första avsnittet handlar om likheter och skillnader i elevernas musikaliska bakgrund och vilken instrumentkunskap de har fått innan de började gymnasiet och i vilka sammanhang de har fått använda sitt huvudinstrument. Andra avsnittet handlar om vilka inspirationskällor och förebilder eleverna har haft. Tredje avsnittet handlar om vilka instrumentval eleverna har gjort, vilka faktorer som de anser har fått dem att göra dessa val samt vilka faktorer som eleverna har uttryckt som viktigt när de gjort sina val. I kapitlet ”Resultatdiskussion” återkopplar jag resultatet till tidigare forskning. Även detta kapitel har jag delat in i olika avsnitt. Första avsnittet återkopplar jag till de likheter och skillnader som jag uppmärksammat i jämförelsen mellan killar och tjejer. Andra avsnittet återkopplar jag till vilka påverkansfaktorer som visat sig i min studie och hur de överensstämmer med det som tidigare visat sig. Tredje avsnittet handlar om vad eleverna tycker är viktigast av utveckling och kvalitet och hur skolan gör för att hålla en balans mellan de två. I fjärde delen diskuteras den musikaliska bakgrund som eleverna i min studie har haft och de skillnader och likheter som gett sig till känna. Sist men inte minst redogörs mina visioner om vad som skulle vara intressant för vidare forskning.

Tidigare forskning

I detta kapitel lyfter jag fram tidigare studier som handlar om instrumentval.

Då genus och normer är ett återkommande tema, så börjar jag med ett avsnitt där jag beskriver dessa två begrepp. Efter det börjar en resa genom tid och rum med avstamp i rockens värld med olika aspekter om varför killar spelar mer i band än vad tjejer gör. Jag visar sedan hur instrumentval och musikvanor har sett ut förr och nu, och belyser de skillnader som visats där. Sist men inte minst handlar det om vilka faktorer som i tidigare studier har visat sig ha betydelse i val av instrument.

Genus och normer

Genus syftar vanligtvis på den kulturella skillnad som finns mellan män och kvinnor. Det är något som finns i vardagen utan att vi tänker på det och som gör att vi direkt kan avläsa om en person är pojke, flicka, man eller kvinna (Connell, 2002). I vårt samhälle tycker vi att det är kvinnligt att vara vacker, medan fysisk styrka är manligt. Dessa och många andra faktorer om manligt och kvinnligt blir ofta självuppfyllande profetior utan att vi tänker på det (Höglund, 2000). Detta gör vi bland annat genom våra val av skor, kläder och frisyr och mycket annat. Vi måste förstå att manlighet och kvinnlighet är något som vi själva konstruerar och att vi därför varken kan se det som något naturligt eller något påtvingat. De flesta tar också frivilligt sin givna plats i genusordningen som man eller kvinna (Connell, 2002).

Kön, eller biologiskt kön, är det begrepp som vi använder när vi talar om de fysiska skillnaderna mellan män och kvinnor. Det är av naturen givet och kan inte påverkas. Ett exempel är att kvinnor saknar en X-kromosom i jämförelse med männen (Connell, 2002). Kopplingen mellan genus och kön har visat sig vara mycket svårare än man tror (Connell, 2002). Det har också visat sig att de beteende och fysiska kännetecken som vi förknippat med ett visst kön, även i hög grad kan ses i det motsatta könet och att likheterna är fler än skillnaderna. Ändå finns det en hel del attribut som förknippas till kön, vilket i slutänden medför att kön är lika mycket konstruerat som genus (Ganetz, 2009).

Enligt Bengtsson (1990) kan normer definieras som de underförstådda mönster i vårt beteende som vi förväntas följa i olika sociala grupper och sammanhang. Normer är de ramar och regler i samhället som berättar för oss hur man ska uppträda för att passa in.

Queerteorin är en grupp teoretiska perspektiv som utvecklats för att undersöka och framför allt kritisera normer kring sexualitet, identitet och strukturer (Kulick, 2015). Även om denna teoribildning skulle kunna ge många intressanta uppslag, så har jag valt att utelämna den med hänsyn till arbetets storlek.

Tjejer, killar och rock

Rocken har i alla tider varit en genre som haft en övervägande del manliga artister. Instrument som är vanliga inom rock spelas också huvudsakligen av män. Ganetz (2009) skriver att ”det enda instrument som kvinnor traditionellt ansetts ha en särskild fallenhet för” är sången (s. 131). Resten av instrumenten inom rock och pop spelas övervägande av män (ibid). Bergman (2009) är ytterligare en författare som tar upp att rock gärna sammankopplas med maskulinitet. Hon menar att detta kan medföra att rocken ses som ett mer självklart val för killar. I sin studie uppmärksammade hon att tjejerna inte pratade om sina band, medan killarna gärna tog upp ämnet.

En vanlig teori visar också att det inte är en självklarhet för tjejer att spela rock, av den anledningen att många av instrumenten innefattar en viss teknikanvändning (Lundin, 2010). Det är ingen ovanlighet att teknik ses som något bara män ägnar sig åt. Bergman (2009) tar också upp teorin att tjejer inte får lära sig använda teknikutrustning, medan killar ofta får lära sig detta redan i tidig ålder.

Instrumentval och musikvanor förr och nu

Tidernas största kända musiker och kompositörer har nästan uteslutande varit män, vilket kan ge uppfattningen av att kvinnor inte har ägnat sig åt instrument och komposition. Detta är en sanning med modifikation, för musik är något som både kvinnor och män har sysslat med långt tillbaka i tiden, men på olika arenor.

Lundin (2010) menar att man måste gå tillbaka och titta på de olika ideal som har präglat vår tid ända sedan 1800-talet. Mannen har i alla tider haft tillträde till den offentliga arenan. Mannen har arbetat, umgåtts och musicerat offentligt. Kvinnan har i sin tur förknippats med hemmet och den privata arenan. Kvinnan fick gärna spela instrument hemma, men på 1800-talet sågs det som direkt opassande för en kvinna att musicera offentligt, än mindre få betalt för det. I Sverige på den tiden var Kungliga Musikaliska Akademien öppen för både flickor och pojkar, vilket visar att flickor kunde få en musikutbildning även här. Instrumenten har i viss mån bytts ut under historiens

gång, men ett återkommande fenomen är att flickor ofta väljer svagt klingande instrument, medan pojkar uppskattar mer ljudligt klingande instrument (Olsson och Svensson, 2008). De ger ingen vidare förklaring på vad de tror att detta beror på.

I en studie som gjordes på en kulturskola (Brändström och Wiklund 1995) visade det sig att flickorna i hög grad ägnade sig åt sång, piano och flöjt, medan det bara var pojkar som valde elgitarr och elbas. Dessa tendenser syns även i undersökningar gjorda på gymnasieskolor (Lundqvist och Lans, 2013) och musikhögskolor (Eckerström, 2012).

Brandebo och Sevä (2009) intervjuade fem kvinnliga gymnasieelever som valt traditionellt manliga instrument och därmed gått emot en norm. Något som de uppmärksammar är att två av de intervjuade spelade instrument som de haft tillgång till i hemmet. De menar att instrumentvalet hos barn och ungdomar är mycket mer komplext än bara könstillhörighet. Könrollerna förändras ständigt och idag har även kvinnan en plats i arbetslivet och är därmed också en del av den offentliga arenan. I likhet med andra nämnda studierna så kom de fram till att flickor ofta väljer sång.

Något som återkommer i många av undersökningarna är att både tjejer och killar i stor utsträckning väljer instrument som är vanligast inom det egna könet. Trots detta så menar många som deltagit i dessa undersökningar att de helt utgått från sin egen vilja när de valt instrument.

Ett exempel för detta kunde ses i en studie av Werner (2010) som gjordes på en högstadieskola, där elevernas musikvanor undersöktes. Det visade sig att eleverna hade samma uppfattning om vad som var tufft⁶, även om de hörde till olika sociala grupper. Trots detta uttrycktes inte bara en tro på det individuella valet, utan också en mening om att det var viktigt att själv få välja. Vidare skriver Werner (2009) att det handlar om individualistisk diskurs, när en uppfattning om valfrihet stämmer överens med formade normer som kan ge vinst i status.

På samma sätt som skolan kan ha stor betydelse för vilka normer som synliggörs hos eleverna, så pågår skapandet av genus överallt i vår kultur och vårt samhälle. Samtidigt som människor skapar genus, så lyfter media upp det som är manligt och kvinnligt (Ganetz, 2009). Genom att se på tv och läsa tidningar så får vi en ganska bra bild av hur en tjej, eller kille ska se ut och bete sig. Det räcker med att titta på omslaget på en tidning för att veta om den är riktad till en man eller kvinna, pojke eller flicka (Connell, 2002). Trots detta så verkar det finnas väldigt liten medvetenhet om att det är just genus

⁶ Tuff synonymt med cool, häftig, schysst.

som återskapas och åskådliggörs i media, än mindre reflekteras och diskuteras det (Ganetz, 2009). En analyserande studie av tv-programmet Fame factory (Ganetz, 2009), visade hur kvinnliga och manliga drag lyftes fram i de filmade sekvenserna. Analysen visade hur deltagarna vid upprepade tillfällen, filmades i situationer där män och kvinnor framställs som olika. Tjejerna filmades när de satt i soffan med en filt och pratade med sina kompisar, eller läste damtidningar. Killarna filmades när de var i studion, repade och sysslar med teknisk utrustning. Det var också endast killar som filmades när de spelade gitarr. Ganetz (2009) menar att killarnas gitarrspelande och teknikutövande kan betraktas som en ”stabiliserande vikt” för att rädda maskuliniteten, då Fame factory är en sångtävling och sången betraktas som ett kvinnligt instrument. Ganetz tar också upp problematiken för unga kvinnor att välja vissa instrument för att de ses som manliga, speciellt i en ålder då de håller på att utforma sin könsidentitet.

Påverkande faktorer i val av instrument

Brändström och Wiklund (1995) uppmärksammade att så gott som varannan deltagare i undersökningen uppfattade att hen själv valt sitt instrument. Mycket talade samtidigt för att föräldrarnas åsikt om vad som är värt att satsa på spelade roll i barnens val.

I flera av fallen kunde de också se ett starkt samband mellan barnens instrumentval och faktorer som kön, socioekonomisk och musikalisk bakgrund. Nämnvärt i sammanhanget är att även om varken barnen själva eller deras föräldrar förknippar instrumentvalet med något som skulle ha med dessa faktorer att göra, så kan det vara en omedveten handling för att fastställa barnens identitet och tillhörighet i samhället. Vidare visar studien att 15 % av deltagarna valt samma instrument som något av sina syskon och att barn som hade spelande föräldrar i högre grad upplevde sig påverkade av föräldrarna i sina instrumentval. Detta bekräftar att barnen kan påverkas av familjens musikintresse. Bergman (2009) påpekar också att om det finns ett gemensamt musikintresse i familjen, så blir hemmet en viktig plattform för utbyte av musikkunskap och lärande.

Brandebo och Sevä (2009) visade i en undersökning att avsaknaden av kvinnliga instrumentalister är tydlig och belyser detta som en anledning till att många tjejer väljer sång. Brandebo och Sevä (2009) hävdar att O’Neill i en artikel från 1997, menar att denna avsaknad av kvinnliga förebilder kan bidra till att tjejer istället dras till något som fler tjejer ägnar sig åt. De menar vidare att det kan kännas obekvämt för en ung kvinna

att börja spela ett instrument, när det finns en stereotyp bild av att män spelar instrument och kvinnor sjunger.

Metod

Jag valde att kombinera kvalitativa och kvantitativa metoder och data, då jag ansåg att detta var det bästa sättet att komma åt min frågeställning. Holme och Solvang (1997, s. 85) menar att det kan ge ett mer nyanserat perspektiv när man tittar på ett fenomen ur olika synvinklar. De menar att båda metoderna har sina svagheter och att man har mycket att vinna om man kombinerar dem. Jag använde dessa metoder i analyserandet av både enkäten och intervjuerna, även om jag var mer sparsam i användandet av den kvantitativa metoden i intervjuerna där den kvantitativa metoden endast användes för att ge en uppfattning om det fanns flera som svarade på liknande sätt. Den kvantitativa metoden behövde jag för att få en bild av vilka instrument som var vanligast och för att jämföra tjejers och killars instrumentval. Den kvalitativa metoden använde jag för att ta reda på vad som fick dem att välja sina instrument, var och hur de musicerade och om något påverkade dem i deras val.

Jag gjorde ett antal så kallade medvetna selektiva urval (Körner och Wahlgren, 2002, s. 33-34). Dessa urval innebar att jag riktade in mig på en målgrupp som var väldigt specifik, i mitt fall var det elever på estetiska programmet, som gick någon⁷ musikinriktning, samt hade haft ensemble där minst tre av sex nämnda instrument⁸ ingick.

Den första delen av undersökningen var en enkätundersökning och den andra delen var intervjuer med fem elever som studerar på den gymnasieskola där jag tidigare gjort min VFU⁹. Intervjufrågorna var baserade på det som jag inte fått svar på genom enkäten, eller som jag ville ha en djupare inblick i. Jag ställde öppna svar med viss ledning i intervjuerna, eftersom jag visste vad jag ville ha svar på, men samtidigt ville ge respondenterna friheten att utveckla sina svar (se bilaga 3).

Jag gjorde ljudinspelningar vid intervjutillfällena för att helt kunna koncentrera mig på mina respondenter och samtidigt vara säker på att jag inte missade något när jag analyserade.

⁷ Det finns flera musikinriktningar inom estetiska programmet och jag valde att tillfråga samtliga.

⁸ Instrument: akustisk gitarr, elgitarr, elbas, sång, piano, trummor.

⁹ Verksamhetsförlagd undervisning- praktik.

Urval av informanter och respondenter

Jag började med att titta på olika på ämnesbeskrivningar inom musik för att se om det fanns någon ensemblekurs som var relevant för min undersökning. Jag hittade kursen Ensemble 1 (se bilaga 2) som jag tänkte använda som ett första urval. För att få tag på informanter så skickade jag mail (se bilaga 1) till de gymnasieskolor i Skåne som hade Estetiska programmet med inriktning Musik¹⁰ i sitt utbud. Det visade sig att Ensemble 1 i många fall var en valbar kurs för de som inte läste EsMu, därför ändrade jag urvalet till att eleverna istället skulle ha deltagit i en ensemble där minst tre av instrumenten piano, akustisk gitarr, elgitarr, elbas, trummor och/eller sång ingick. Enkäten skickades ut via mail till lärarna på de deltagande skolorna och vidarebefordrades sedan till eleverna. Då jag inte kunde kontrollera vilka elever som fick tillgång till enkäten, så hade jag tre frågor i början som hjälpte mig att komma åt den grupp elever som jag ansåg var intressant (se Enkätens utformning nedan¹¹)

12 av 20 gymnasieskolor i Skåne som har estetiska programmet med inriktning musik (EsMu) deltog i enkätundersökningen. 570 elever var inskrivna på EsMu under läsåret 14/15 (Skolverket 1), varav 271 kvinnor och 299 män. Av dessa var det 134 stycken som gjorde enkäten, varav 81 kvinnor, 51 män och 1 annat¹². Det gav mig ett bortfall på ca 76 %, vilket måste tas med i beräkningen.

Det var först i efterhand som jag uppmärksammade att bortfallet var så stort, anledningen var att dessa uppgifter inte funnits tillgängliga tidigare och jag är trots allt väldigt nöjd med att så många tog sig tid att svara på enkäten, då de endast hade 3 veckor på sig i slutet av höstterminen då många estetiska program var mitt uppe i att repetera inför julkonserter och luciatåg. På grund av att bortfallet var så stort kan det med andra ord inte ge en rättvis bild av hur det verkligen ser ut, utan bara ge en bild av förekommande tendenser.

¹⁰ Estetiska programmet med inriktning musik= EsMu

¹¹ Enkäten finns även som bilaga

¹² ”Annat” var mitt tredje valbara alternativ i fråga om kön

Genomförande av enkäten

Enkäten gjorde jag i google.docs för att så smidigt som möjligt kunna skicka ut den till skolorna. För att vara säker på att enkäten fungerade enligt planerna så genomförde jag en pilotundersökning (Olsson och Sörensen, 2011, s. 153). Detta gjorde jag via ett evenemang på facebook, där jag bjöd in folk för att svara på enkäten. Jag skickade med ett följebrev där jag berättade om min undersökning och att deras svar inte skulle användas i själva undersökningen utan bara för att kontrollera så att enkäten gav de svar jag ville ha. Olsson och Sörensen (2011) skriver att pilotstudien kontrollerar att ”forskningsprocessens olika delar fungerar enligt den uppgjorda forskningsplanen” (s. 42). Jag skickade iväg enkäten tre gånger till gruppen innan jag var helt nöjd med enkätens upplägg, frågornas utformning och de olika svarsalternativen.

En metodbok som jag fann väldigt användbar i utformandet av enkäten var *Enkätboken* (Trost, 2001). Den var väldigt tydlig och ingående i hur man skulle tänka kring enkätens struktur, hur frågorna skulle ställas i vilken ordning frågorna skulle komma, vad man skulle undvika att fråga om, hur man skulle tänka när/ om man skulle kategorisera svar i både enkät och analys. Till min hjälp hade jag också de svar och goda råd som jag fått vid pilotstudierna.

Slutversionen av enkäten skickade jag ut till 20 utvalda testpersoner. Den 27 november skickade jag ut enkäten via epost till de deltagande skolorna (se bilaga 1). Efter halva undersökningsperioden skickade jag ut enkäten på nytt tillsammans med ett påminnelsemail.

Den 18 december stängde jag sedan enkäten för inkommande svar. Jag började med att analysera alternativfrågorna kvantitativt med hjälp av Excel. Jag räknade ihop antalet svar per alternativ och räknade ut procenten. Jag använde mig både av tabeller och av diagram beroende på vilket som gav tydligast helhetsbild av svaren.

Jag började med att analysera samtliga svar för att få en övergripande uppfattning, i andra hand gjorde jag också en analys där jag delade upp tjejers och killars svar, för att se om det fanns någon skillnad. Det var endast en person som benämnt sig som Annat¹³ och då jag inte kunde komma på något lämpligt sätt att ta med hen, så bestämde jag mig för att inte ha med dennas svar i jämförelsen. Jag använde mig flitigt av tabeller och

¹³ I den obligatoriska frågan om kön, kunde informanten välja mellan alternativen Tjej, Kille eller Annat.

stapeldiagram med både enkel och sekundäraxel, beroende på hur många variabler jag behövde använda. Eftersom några diagram är av egen design så kommer här en förklaring på hur man läser dem och vad de olika variablerna står för. I diagrammet finns områden som är inringade i rött, med en siffra. Denna siffra återfinns i textrutan till höger med en tillhörande beskrivning.

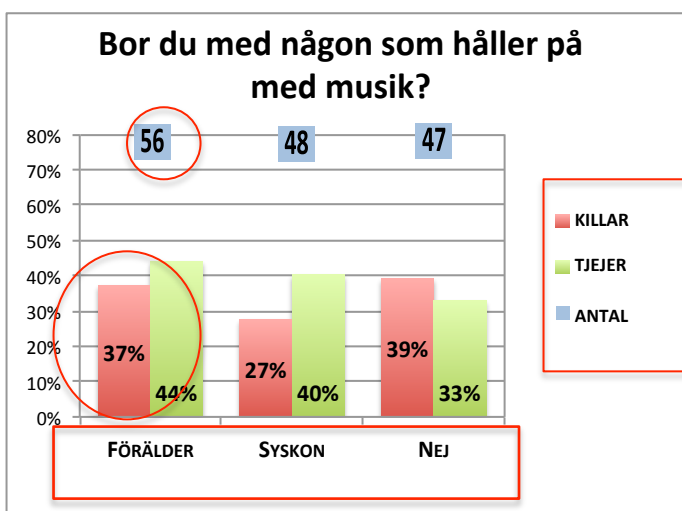

Diagram 1, Exempel på diagram med förklaring

Jag analyserade den fria texten genom att sammanfatta svaren i kategorier eller löpande text beroende på vad som passade bäst. Denna analys gjordes både kvantitativt och kvalitativt. Jag sammanfattade de svar som liknade varandra, sedan tog jag ut de kommentarer som på ett bra och utförligt vis förde mångas talan. När jag stötte på kommentarer som kunde styrka min tes, så noterade jag att de fanns, men analyserade dem som undantag framför regel om så var fallet. Jag tog bland annat bort vissa svarsalternativ som endast valts av ett fåtal personer och hade endast med jämförelser mellan killar och tjejer då de avvikit från varandra. Då dessa åtgärder vidtagits, så har jag kommenterat det i texten.

Enkätens utformning

Som jag tidigare nämnt i tidigare (se urval ovan) så hade jag tre så kallade urvalsfrågor i början av enkäten som skulle hjälpa mig att komma åt de respondenter som jag ansåg intressanta. De frågor jag ställde var:

1. Går du estetiska programmet med någon musikinriktning
2. Deltar du i någon ensemble?
3. Ingår minst tre av följande instrument i den ensemble du är/var med i?

Piano, akustisk gitarr, elgitarr, trummor, elbas, sång.

De som svarade nej på dessa frågor kom inte vidare till resten av enkäten.

Jag hade med fyra personfrågor, varav en var obligatorisk och efterfrågade om könstillhörighet. Denna fråga ställde jag för att jag senare skulle kunna se om det var någon skillnad på vad tjejer och killar svarade. Därefter kom 19 frågor inom ämnet instrument och ensemble där jag både frågade om instrumentval i ensemble och enskilt, tidigare erfarenheter, med vem och i vilka sammanhang de musicerat, samt ett avsnitt om tjejers och killars musicerande¹⁴. I enkäten hade jag några fritextfrågor, alltså frågor där informanten kunde skriva vad de ville. Fyra av dem var öppna och efterfrågade vad som fått dem att välja och om något påverkat dem. Resterande fritextfrågor var av den karaktär att de efterfrågade något specifikt, som till exempel vilket instrument de spelade och om de kände någon som höll på med musik.

Urval av respondenter till intervjun

I mitt sökande efter respondenter så sökte jag till en början efter de som på olika sätt skiljde sig från mängden för att få så stor variationsbredd som möjligt (Holme och Solvang, 1997, s. 104). Då detta förutsätter att man har en stor kunskap om gruppen så valde jag att intervjua elever från den skola där jag tidigare gjort min VFU¹⁵. Jag såg det också som en stor fördel att ha en relation med eleverna som jag skulle intervjua.

Jag sökte efter elever som var intresserade genom att be en lärare på skolan att fråga dem muntligt och genom ett inlägg på deras interna informationssida på internet.

På grund av tidsbrist och svag respons från eleverna bestämde jag mig för att intervjua de som visade intresse först, det blev då fem elever som var utspridda över årskurserna, två killar och tre tjejer.

Presentation av skolan

Gymnasieskolan där mina respondenter går är en kommunal gymnasieskola som ligger i en tätort i Skåne. Skolan har 26 elever varav 12 kvinnor och 14 män som går estetiska programmet med inriktning musik. Skolans instrumentuppdelning i ensemble sett över alla tre årskurser ser ut på följande sätt. En tjej spelar elgitarr, resten av tjejerna sjunger, två av tjejerna som sjunger spelar även keyboard/piano. En kille sjunger, resten av

¹⁴ Frågor om vad de ansåg var vanligast bland tjejer och killar ex. instrument.

¹⁵ verksamhetsförlagd undervisning- praktik

killarna spelar bas, trummor eller elgitarr, en av killarna som spelar elgitarr, spelar piano ibland.

Presentation av de intervjuade.

Lisa: Hennes instrument är sång, fiol och hon kan även spela gitarr och piano på grundnivå. Målet med musik är att kunna försörja sig på det, antingen som artist eller lärare. Musicerar mycket själv, mest i skolan, men också med sina bröder och med kompisar. Började sjunga i kör vid 5,5 års ålder. Var duktig på instrument på högstadiet, brukade ofta sjunga för att ingen annan ville. Brukade komma tillbaka och spela efter lektionstid. På gymnasiet blev huvudinstrumentet sång ”Jag valde sång för att det var det som jag kunde och att det var det enda som var värt att öva på”.

Maja: Hennes instrument är sång och hon kan även spela gitarr och piano på grundnivå. Håller på med musik för att det är kul ”det hade varit ”askul” att kunna försörja sig på det, men man måste vara duktig för att kunna det och det är jag inte”. Musicerar mycket i skolan/klassen, hemma och sjunger jämt i bilen. Musicerar aldrig med familjen, trots att ett stort musikintresse finns. I ensemble spelar hon keyboard, sång och tamburin. Hon har tyckt om att sjunga ända sen barnsben valde därför sång. ”Jag fick höra av en musiklärare att hon tyckte jag var duktig på att sjunga och det peppade mig lite”.

Hugo: Hans instrument är gitarr och han tycker om att sjunga. Målet med musiken är inte att vara med i band eller stå på scen och liknande. ”Jag vill bara kunna spela gitarr på fritiden för skojs skull”. Spelar hemma och i skolan, spelar ibland med sin syster som spelar fiol och gitarr. Nästan alla på mammas sida spelar gitarr. Hälften av släkten är musikintresserade. Spelar elgitarr i skolan. Valde elgitarr för att han tycker att det låter mer än vanlig gitarr.

Alice: Hennes instrument är piano, sång och hon spelar också lite gitarr. Vet inte riktigt vad målet med musik är, mer än att det alltid kommer finnas i hennes liv, på ett eller annat sätt. Hon har hållit på med musik så länge hon kan minnas, började spela piano på musikskolan vid 6 års ålder. Började ta sånglektioner på kulturskolan i sexan och började i kör genom det. Spelar med folk i skolan och hemma med pojkvännen som spelar allt möjligt. Var med i ett band, men fick sluta. Sjunger i skolan, bytte från piano till sång för att hon tyckte att det var roligare att sjunga.

Johan: Hans instrument är gitarr och han håller på med datormusik. Målet med musik är att skaffa en studio och få ut sin datormusik till andra och kanske börja spela på klubbar och liknande. Han har en mormor som är duktig på musik och kan läsa noter, något annat musikintresse finns inte i familjen. Musicerar mest själv, men brukar skicka iväg sina låtar till en kille och till ett forum på facebook för feedback och nya idéer. Spelar gitarr i ensemble, han valde gitarr för att han tyckte det var kul att spela och ville utvecklas på det.

Genomförande av intervjun

Intervjuerna ägde rum på ett café inne i staden där respondenterna bodde och gick i skolan, då detta var vad de önskade. Även om det så klart hade varit mer optimalt att intervjua i ett tyst rum där man inte blir störd av diverse ljud, så håller jag med Trost (2010) som menar att det är viktigt att den intervjuade känner sig trygg och att det därför också är att föredra en tid och plats som de får bestämma (s. 65). Ur bekvämlighetssynpunkt är jag förvånad att ingen av mina respondenter valde att sitta i skolan. Samtidigt är jag glad att de inte gjorde det, eftersom platsen då inte längre skulle ha varit en neutral plats. Jag valde att göra ljudupptagning av intervjuerna för att slippa anteckna och istället kunna koncentrera mig på frågorna, trots att det finns vissa risker med detta (Trost, 2010, s. 74) som att de känner sig hämmade och besvärade av att allt spelas in. Kvale och Brinkmann (2009) menar att inspelning av intervjun är ”den första förutsättningen för att kunna skriva ut en intervju” (s. 195)

Intervjuerna var vad Andersson (2001) hade benämnt som delvis strukturerade intervjuer då jag hade ”en viss teoretisk och empirisk kunskap om det fenomen”(s.162) som jag studerade och visste vad jag ville fråga om. Frågorna i intervjun var utformade för att ge en fördjupad och mer kvalitativ bild av det som enkäten visat, samt det som jag inte kände att jag fått svar på. Ibland har jag valt att analysera och presentera respondenternas svar kvantitativt, i synnerhet när de hade skilda åsikter.

När jag skulle analysera mina inspelade intervjuer var jag först osäker på hur jag skulle få ut så mycket som möjligt. Jag hade hört andra berätta att de transkriberat sina intervjuer ordagrant och därför gjorde jag också det med min första intervju. Inför utskriften av de andra fyra intervjuerna så tog jag hjälp av Kvale och Brinkmann (2009) för att redan från början få ut så mycket som möjligt av mina intervjuer. De menar att man måste utgå från vad man ska använda utskriften till. Då intervjuerna i min

undersökning skulle vara en redogörelse som ingick i en ”läsbar offentlig berättelse” så valde jag att transkribera respondenternas i en mer ”skriftspråklig formell karaktär”, framför ”ett ordagrant uttalande” (Kvale och Brinkmann, 2009, s.197). Vidare skrev de att det inte ansågs som varken lämpligt eller nödvändigt med en detaljerad utskrift om man var ute efter en meningsanalys.

När jag skulle skriva ut intervjuerna så lyssnade jag på dem i kortare sektioner i taget. Jag ville att texten jag skrev skulle motsvara deras eget talspråk så mycket som möjligt, så i många fall gjorde jag endast små korrigeringar för att få den mer löpande.

Jag tog bort utfyllnadsord och det som jag kallar för *ödemarksprat*¹⁶, alltså ord som inte har någon direkt mening utan som bara finns där för att fylla ut. T.ex. hum, typ, och ehm. I analysarbetet av intervjutexterna skrev jag ihop dem i mer sammanfattade svar och gjorde meningstolkningar utefter det som jag trodde att de menade. Eftersom jag ville vara säker på att jag förstätt dem rätt, så fick ungdomarna ta del av den sammanfattade texten och kommentera om jag hade förstätt dem rätt, vilket jag fick bekräftat innan jag använde dem. Jag valde också att kategorisera svaren så att jag lättare kunde se vilka likheter och skillnader det fanns i deras svar.

Etiska överväganden

Som jag nämnt tidigare, så är vårt samhälle väldigt styrt av de uppfattningar vi har om vad som är feminint och maskulint. I detta arbete har jag själv inte lagt något vikt i vem som har sagt vad, utan har haft i fokus att ta fram kommentarer som har fört mångas talan på ett bra sätt. När jag analyserade de öppna kommentarerna i enkäten så valde jag att inte dela upp dem i könsgrupper. Jag tog detta beslut för att inte kunna tolka, värdera eller dra slutsatser baserade på vem som sagt vad, men eftersom genus och normer undersöks så kanske den informationen skulle ha kommit till nytta.

I både intervjuer och enkät har jag följt Vetenskapsrådets (2002) fyra forskningsetiska huvudkrav som avser samhällsvetenskaplig forskning.

Informationskravet innebär att deltagarna har rätt att bli informerade om studiens syfte och hur deras uppgifter kommer användas. Detta uppfyllde jag genom att i början av enkäten och intervjun berätta övergripande om min studie och att deras svar skulle

¹⁶ egen översättning av engelskans Deserttalk.

användas som underlag i denna. Jag upplyste dem också om att deras deltagande var frivilligt.

Samtyckeskravet innebär att deltagarna har rätt att bestämma över sin medverkan. I enkäten fanns alltid alternativet att inte svara på frågorna, i början av enkäten var de tvungna att svara på frågan om de deltog av egen fri vilja. I intervjun upplyste jag respondenterna muntligt. Jag var också noga med att upplysa dem om att de när som helst hade rätten att avbryta intervjun och kunde välja att avstå från att svara på en fråga. Jag bad också respondenterna om lov att göra en ljudinspelning under intervjun.

Jag upplyste mina respondenter om att det vi skulle tala om skulle vara konfidentiellt och även om jag visste deras namn så skulle de anonymiseras i avrapporteringen. Som jag tidigare nämnt så hade jag en obligatorisk fråga i enkäten om deltagaren var tjej eller kille. För att komma runt de svårigheter som kan uppstå då någon inte vill eller kan identifiera sig som kille eller tjej, så valde jag att ha med "Annat" som ett tredje alternativ. Därmed uppfyllde jag konfidentialitetskravet som innebär att alla deltagande personer ska ges största möjliga anonymitet. "Nyttjandekravet: Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål" (Vetenskapsrådet, 2002, s.14). All information som jag fått in genom enkäten och intervjuerna kommer jag endast använda till denna uppsats, därmed har jag uppfyllt även det fjärde huvudkravet.

Metoddiskussion

I den första versionen av pilotstudien av enkäten hade jag nästan bara frågor som skulle besvaras med fritext. Anledningen till detta var för att informanten skulle känna frihet att svara vad hen ville. Då jag märkte att svaren fick en bredd som inte var relevant för min undersökning och dessutom gjorde enkäten onödigt tung att svara på, så valde jag att snäva in frågorna genom att ge dem svarsalternativ istället. Detta bidrog till att enkäten blev mer lätthanterlig för både mig och informanterna.

Anledningen till att jag bestämde mig för att jämföra killars och tjejers svar, var att jag ville vara säker på att inte missa eventuella skillnader mellan könen. Jag gick in med mer spänning än förväntan och var inte alls säker på vad jag skulle komma fram till.

I slutet av enkäten hade jag en fråga där jag undrade vilket instrument de skulle vilja bli världs bäst på och som sista fråga undrade jag om det var något som de ville tillägga. Tyvärr fick den sista frågan inte alls så bra utdelning som jag hoppades på.

Även om min ambition var att endast ställa öppna frågor i intervjun, så var det väldigt svårt att göra det, speciellt vid de tillfällen då jag skulle byta samtalsämne. Det blev ofta så att det först kom en ja och nej fråga, följt av en utvecklande fråga. Ibland fick jag utveckla frågorna för att få in respondenterna på rätt spår. Något som jag märkte under analysarbetet var att jag fått mycket mer svar än jag uppfattat när själva intervjun ägde rum. I ett fall försökte jag förgäves att få respondenten att utveckla sitt svar, men fick bara det som jag uppfattade som fåordigt och tvekande, men när jag lyssnade igenom intervjun i efterhand så hade jag fått många kloka och bra kommentarer.

Vid transkriberingen av den första intervjun upptäckte jag tidigt att jag valt en väldigt tidskrävande metod. Den 23 minuter långa intervjun tog ca 9 timmar att transkribera ordagrant och blev ungefär 23 sidor lång. Texten var dessutom så svårtolkad att jag ändå fick skriva om den i lättare format för att kunna tolka respondentens mening. Mycket av det jag fick fram genom att använda denna metod var överflödigt information vilket medförde att jag valde en annan transkriberingsmetod där jag istället lyssnade på den inspelade intervjun i kortare etapper och sammanfattade det jag hörde i text.

När jag analyserade de öppna svaren så valde jag ut de kommentarer som på ett bra sätt kunde representera mångas åsikter. I dessa frågor hade jag kunnat dela upp informanterna i grupper beroende på t.ex. årskurs, instrument, gymnasieform, kön eller tidigare utlåtande, men avstod från att ta reda på dessa faktorer för att inte kunna lägga några egna värderingar i vem som sagt de valda kommentarerna. Eftersom jag valt att jämföra just killar och tjejer i arbetet, så valde jag emellertid senare att delge kön på de som talat, men detta gjordes i ett så sent skede av skrivandet att jag inte kunde kontrollera om båda könen kom till tals lika mycket. Det kan därför te sig som att det ena könet kommit till tals mer än det andra, men detta har alltså inte varit min avsikt.

Resultat

I undersökningen har målgruppen varit gymnasieelever som går en musikinriktning på det estetiska programmet, och som deltar, eller hade deltagit, i en ensemble där minst tre av instrumenten piano, elgitarr, akustisk gitarr, trummor, elbas och sång ingick. Det var 51 män, 82 kvinnor och en som inte bekände könsidentitet, vilka tillsammans representerade de 134 informanter som svarade på enkäten. För uppföljning och fördjupning intervjuades också 3 kvinnor och 2 män som representerade undersökningens 5 respondenter.

I nästan alla frågor förekom ett bortfall då vissa avstått från att svara. Tydligast var det i de öppna frågorna där bortfallet var högst. Då det är svårt att veta varför de avstått från att svara så kommer det inte spekuleras i frågan. Däremot kommer bortfallets omfång nämnas i de frågor där det är relevant.

Musikalisk bakgrund

I enkäten och intervjuerna ställdes några frågor om musikalisk bakgrund för att ge en bild av vilken musikutbildning de blivit erbjudna före gymnasietiden. I enkäten handlade frågorna om huruvida de fått möjlighet att utöva ett antal nämnda instrument, om de brukade sjunga på musiklektionerna på högstadiet, om de tyckte om att sjunga samt i vilka sammanhang som de använt sina instrument. Under intervjuerna fick respondenterna berätta om hur en musiklektion brukade se ut under högstadiet, vad de brukade göra och hur de själv uppfattade klimatet under lektionerna.

Här kommer respondenternas berättelser:

På musiklektionerna på högstadiet var det mycket ensemble, där alla satt vid vars ett instrument och övade på samma låt för att sedan framföra det på ett vettigt sätt. Jag var själv duktig på instrument och hjälpte ofta mina klasskamrater. Det var få som ville sjunga, så jag fick ofta göra det, vilket medförde att jag inte spelade så mycket på själva musiklektionerna. Däremot brukade jag komma in efter skolan och spela. Jag tror att om jag inte gjort det så hade nog min lärare varit på mig mer att jag skulle spela under lektionerna. Det var först till kvarn som gällde när vi valde instrument. Vi spelade mycket akustisk gitarr, synt och elektriska trumset för att kunna hålla nere volymen och för att det var mest praktiskt. Många killar hade ingen känsla för hur hög volym de skulle ha när de spelade elgitarr, därför fick vi inte spela det så mycket. (Lisa)

Det var mycket stök, de flesta var jobbiga, trotsade läraren och vägrade lyssna. Vi var några som var intresserade, men de andra tog över väldigt mycket. Vi fick lära oss enkla ackord på piano och gitarr, sen fick vi lära oss lite trummor också. Jag tycker alla fick

samma chans. Vi spelade inte mycket, men ibland hade vi perioder när vi skulle lära oss en låt och då fick vi välja ett instrument vi ville spela. Då brukade jag välja gitarr. (Maja)

Jag var inte så intresserad på lektionerna, vi satt mest och pratade för det var inte så kul. Vi sjöng mycket. Ibland spelade vi gitarr också, men vi hade inte gitarrer så det räckte till alla så det blev inte så bra. Vi hade ett trumset och en bas, men under alla åren så fick jag nog bara spela på basen en gång. (Hugo)

Kaos är nog en ganska passande beskrivning. Vi var två som var musikintresserade av 20 elever. För alla andra så var det mest fjant och misshandel av instrument... Vi lärde oss de enklaste ackorden på gitarr. När vi spelade piano så var det mest grundläggande. Förutom det så gjorde vi lite låt-analys, vi analyserade texter och lyssnade efter vilka instrument som spelades och olika stilar. Ibland fick vi uppgifter som att beskriva en viss genre och antingen spela upp en låt själv eller spela upp den från internet, så vi gjorde ändå ganska roliga grejer. När vi jobbade enskilt så var det enklare att få ihop något som blev bra, istället för att jobba i helklass, för där blev det svårt att koncentrera sig. Vi hade ett set med riktiga trummor och ett el trumset och de som ville sitta vid trummorna fick göra det. Jag var ganska driven och ville prova. Och ville man så gjorde man det, ville man inte-som många- så struntade man i det. Men jag tyckte det var jätteroligt, det var den enda lektionen med något som jag verkligen brann för. Att man fick spela var det allra bästa, så jag var lite överallt. (Alice)

Jag började spela gitarr i sjuan. Det fanns en gammal mörbultad smutsig gitarr i skolan som jag tyckte mycket om att spela på. Där fanns andra gitarrer också, men jag ville bara spela på den. Vi hade ganska lugna lektioner. Vi höll på med ganska basic ackord på akustisk gitarr, vi spelade enkla låtar. Där fanns trummor också, men de stod mest bara där och dammade, ibland var det någon som slog på dem utan någon direkt ordning. En gång i åttan fick vi göra egna noter, även om jag redan då hade lite förståelse för musiken, så kunde vi inte noter, utan bara skrev och sen spelade vår musiklärare upp det. Det var rätt kul att höra hur han spelade, även om man blev förvånad över hur det lät. Jag tog nog nästan mer plats för jag hade en gitarr hemma som jag övade på, för det visade att jag var duktigare. Även om jag bara lyckades sådär, så försökte jag redan då, för jag tyckte det var skitkul. Jag längtade alltid till musiklektionerna. (Johan)

Nedan presenteras informanternas svar om deras musikaliska bakgrund. Några av svaren har respondenterna fått fördjupa sig i genom att de fått framföra sina åsikter i frågan.

Diagrammet och tabellen nedan hör ihop, de svarsalternativ som visas i diagrammet har samma färg i tabellen. Både tabell och diagram visar hur samtliga informanter har svarat. I tabellen är killars och tjejers svar uppdelade, vilket det inte är i diagrammet. Siffrorna i tabellen visar hur många procent av den totala mängden tjejer ($x/82$), respektive killar ($x/51$) som svarat, där står också det totala antalet som valt svarsalternativen.

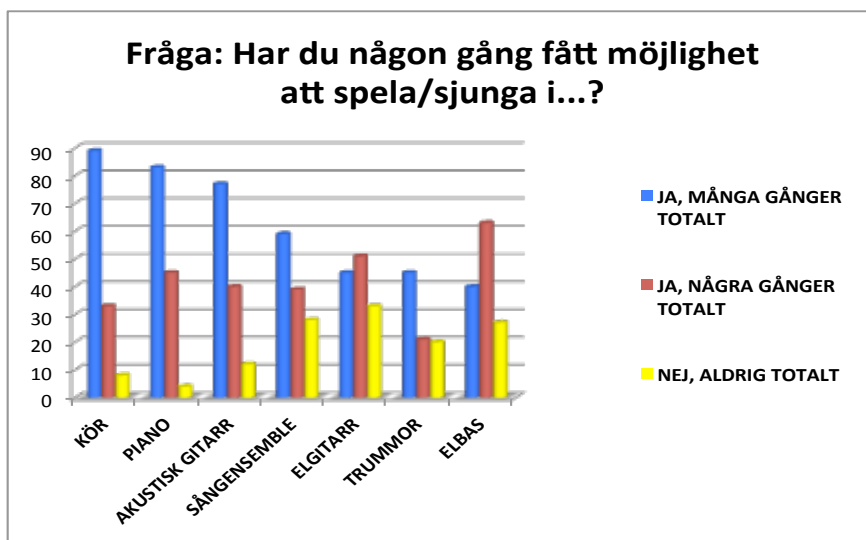

Diagram 2, Musikalisk bakgrund, möjlighet att spela/ sjunga i

Tabell 1, Musikalisk bakgrund, möjlighet att spela/ sjunga i

	Ja, många gånger			Ja, några gånger			Nej, Aldrig			Vet ej/vill inte svara			
	Tjej	Kille	Totalt	Tjej	Kille	Totalt	Tjej	Kille	Totalt	Tjej	Kille	Totalt	Totalt
Kör	70%	51%	89	24%	25%	33	0%	16%	8	0%	8%	8%	4
Piano	65%	57%	83	32%	37%	45	32%	4%	4	1%	2%	2%	2
Akustisk Gitarr	61%	53%	77	27%	33%	40	10%	8%	12	2%	6%	6%	5
Sångensemble	52%	29%	59	27%	33%	39	17%	27%	28	4%	10%	10%	8
Elgitarr	24%	49%	45	41%	33%	51	32%	12%	33	2%	6%	6%	5
Trummor	27%	45%	45	52%	84%	21	20%	6%	20	1%	8%	8%	5
Elbas	27%	45%	40	48%	41%	63	23%	6%	27	2%	8%	8%	4

Utifrån diagrammet kan det konstateras att flest har fått möjlighet att utöva kör, piano, akustisk gitarr och sångensemble många gånger. Det är vanligare att de fått möjlighet att utöva elgitarr och elbas några gånger.

I tabellen visas jämförelsen mellan tjejer och killar, de färgmarkerade rutorna visar om det är flest tjejer eller killar som svarat. Utifrån tabellen kan det konstateras att det finns markanta skillnader i vilken grad tjejerna och killarna har fått möjlighet att testa på de olika instrumenten. De som skiljde sig med mer än 10 % var kör, sångensemble, elgitarr, trummor och elbas. Av dessa så hade flest tjejer svarat att de fått möjlighet att sjunga i kör och i sångensemble många gånger, medan det var flest killar som svarat att de fått möjlighet att spela elgitarr, trummor och elbas många gånger. Det var flest tjejer som svarade att de aldrig fått möjlighet att utöva instrument som inte innefattade sång, medan det var flest killar som svarat att de aldrig fått möjlighet att utöva kör och sång ensemble.

Tabell 2, musikalisk bakgrund, brukade du sjunga

svar	Brukade du sjunga på musiklektionerna?		
	Tjej	Kille	Totalt
Ja, alltid	43%	18%	44
Ja, ibland	45%	29%	53
Bara när jag var tvungen	10%	37%	27
Nå aldrig	2%	16%	10

Tabell 3, musikalisk bakgrund, tycker om att sjunga

Svar	Tycker du om att sjunga?		
	Tjej	Kille	Totalt
Ja	90%	41%	95
ibland	9%	43%	30
Nej	1%	16%	9

I dessa två tabeller presenteras svaret på två frågor, eftersom det deltog informanter som valt att inte berätta vilken könstillhörighet de hade, så redovisas också det totala antalet som valt de olika svarsalternativen. I tabellerna står dessa siffror under kolumnen Totalt.

På frågan om de brukade sjunga på musiklektionerna på högstadiet (tabell 2) var tjejernas vanligaste svar att de ibland eller alltid brukade sjunga, medan killarnas vanligaste svar var att de bara sjöng när de var tvungna eller ibland. På frågan om de tyckte om att sjunga (tabell 3) så svarade de flesta tjejer ja, medan killarnas svar låg ganska jämnt mellan ja och ibland. En förhållandevis liten andel svarade att de inte tyckte om att sjunga. Svaren i dessa frågor tyder på att det finns ett större intresse för sång bland tjejerna.

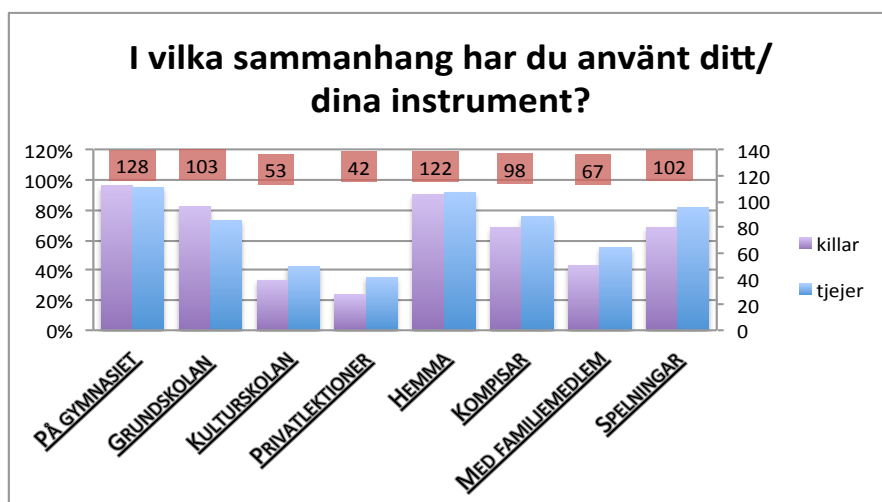

Diagram 3, musikalisk bakgrund, sammanhang

På frågan om vilka sammanhang de hade använt sina instrument var uppdelningen av svaren så här. Det var ingen större skillnad mellan hur mycket tjejer och killar hade musicerat i de olika sammanhangen, vanligast var att de musicerade i skolan och i hemmet.

Tabell 4, musikalisk bakgrund, huvudinstrument

	Var det först nu på gymnasiet du började med ditt huvudinstrument?		
Svar	Tjej	Kille	Totalt
Ja	15	4	19
Nej	65	43	109

Det visade sig också vara vanligt att ha börjat med sitt huvudinstrument innan gymnasiet. Det var endast 19 av 109 informanter som inte börjat med sitt huvudinstrument innan gymnasiet.

Något som framkom i enkäten var att det endast var killar som skrivit att de spelade i band. För att få en djupare insikt i frågan så fick respondenterna säga sin åsikt om vad detta kunde bero på. Lisa, Hugo och Alice menade att killar spelar instrument mer frekvent än tjejer. Detta togs upp som en anledning till varför killar spelar mer i band än tjejer. I fråga om det var flest killar eller tjejer som var med i band, så var det delade åsikter. Vissa var tveksamma till om det var så. Alice, den enda av respondenterna som själv varit med i ett band, berättade att de under en period var fler tjejer än killar i bandet som hon medverkade i. Johan menade att vissa kanske höll det hemligt för att de inte var bra nog, han var också säker på att det var kändisskapet som lockade folk att spela i band ”Jag tror det är en dröm många killar har”. Under analysen av intervjuerna blev det tydligt att respondenterna ofta förknippade tjejer med sång och killar med instrumentspel, i några fall kom denna åsikt fram som en underförstådd anledning till att tjejer inte var med i band lika mycket. Lisa och Hugo menade att många låtar som är roliga att sjunga, inte är lika roliga för instrumentalisterna och tvärt om, Lisa menade också att tjejerna ofta får sin vilja igenom i skolan, medan killarna ”släpper lös sina inre demoner” utanför skolan. Både Lisa och Hugo förknippade band med en hårdare genre, som inte var så lätt att sjunga, och gjorde också yttranden om att det var därför de själv inte var med i något band. ”Jag känner inte jättemycket för growl och jag känner inte för en massa synkoper och knas inom metal”(Lisa), ”hårdrock är inte min stil, jag vill att texterna ska ha någon mening”(Hugo). Hugo fick följdfrågan om han kunde tänka sig att vara med i ett band som spelade en genre som han gillade, och då var svaret ja. Alice menade att det kanske handlade om vilken sorts musicerande man föredrog; ”Tjejer kanske hellre står i fokus och bara har en gitarrist eller pianist som kompar, men det är kanske inte så ofta de är med i storband”.

Sammanfattning

Respondenternas musiklektioner på högstadiet verkar ha sett väldigt olika ut. Två av dem upplevde musiklektionerna som framför allt stökiga på grund av ointresserade klasskamrater, alla utom en gav ändå bilden av att de fått bra variation i undervisningen med grundläggande instrument och musiklektioner. En var inte så intresserad på musiklektionerna och upplevde dem som tråkiga, men han menade också att musiklektionerna inte blev särskilt bra på grund av att de inte hade instrument så att det räckte till alla. Alla respondenter säger att det fanns trummor, men att de inte spelade särskilt mycket på dem. Ingen upplevde att de fått mindre chans än någon annan.

I enkäten framkom det som vanligast att flera fått möjlighet att utöva kör, piano och gitarr många gånger, medan elgitarr, elbas och trummor funnits, men inte använts lika flitigt (diagram 2, tabell 1 s.23). Tjejernas intresse för sång framstod som större än hos killarna, även om det i de öppna svaren framkom att killar i hög grad också tyckte om att sjunga. De vanligaste sammanhangen där informanterna använt sina instrument var i hemmet och i skolan (diagram 3 s.24). Det var också vanligast att de börjat med sitt huvudinstrument innan gymnasietiden (tabell 4 s. 25). I enkäten var det enbart killar som skrivit att de spelade i band, vilket enligt respondenterna kunde bero på att killar kanske mer frekvent spelade instrument, medan tjejer mer frekvent valde att sjunga. Samtidigt var de osäkra på om det verkligen var så att killar spelade mer i band och menade att det kanske snarare var så att tjejer inte talade om det.

Inspirationskällor

I detta avsnitt presenteras de frågor som handlar om inspirationskällor och huruvida informanterna och respondenterna bor med någon, eller känner någon som håller på med musik. Här redovisas också om informanterna har haft flest manliga eller kvinnliga förebilder, lärare och idoler.

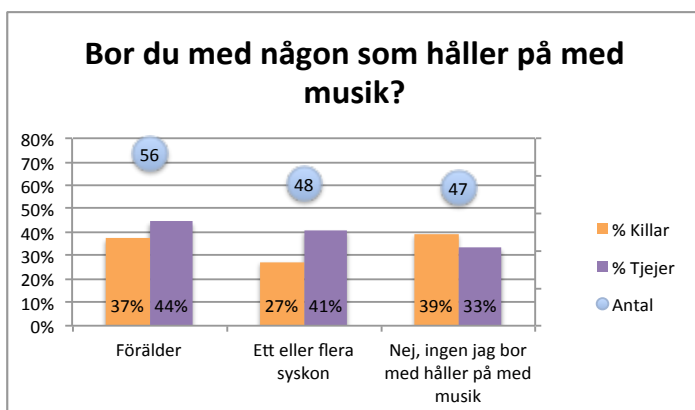

Diagram 4, inspirationskällor, hemma

Detta diagram visar svaret på frågan om hur många som bodde med någon som höll på med musik. Informanterna kunde välja mer än ett alternativ¹⁷. Det vanligaste svaret bland tjejerna var att de bodde med någon som höll på med musik. Många av tjejerna valde flera alternativ, men det vanligaste svaret var förälder. Många killar svarade nej på frågan, men när de svarade ja så valde de oftast endast ett alternativ och då var förälder det vanligaste svaret. För att gå tillbaka till det faktum att både killar och tjejer visade sig musicera mycket i hemmet¹⁸, så tyder det på att killarna i något lägre utsträckning hade någon i hemmet som delade deras musikintresse.

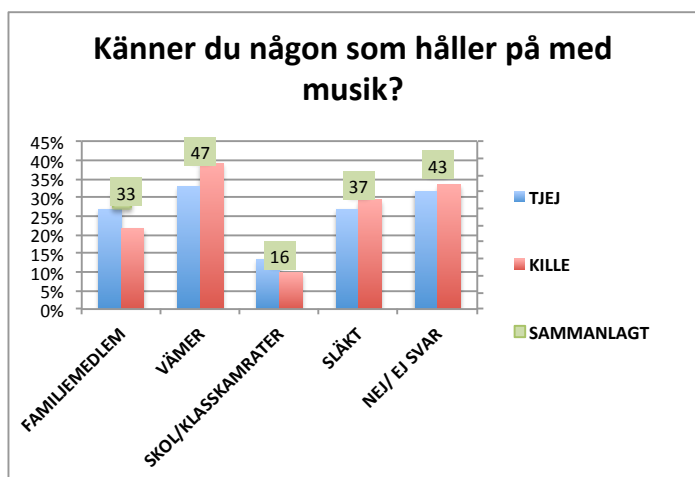

Diagram 5, musikalisk bakgrund, känner du någon som.

Diagram 5 visar hur många som kände någon som höll på med musik. Detta var en fråga där de svarade med egen text. Deras svar sammanställdes i 6 kategorier och oavsett om det nämndes en eller flera från samma kategori så räknades svaren endast en

¹⁷ Övriga två valbara alternativ var Annan vuxen som jag bor med (3st) och Ja, men ingen av ovanstående (4st).

¹⁸ se diagram 3 s.24 om vilka sammanhang de musicerat i.

gång per informant. Det vanligaste svaret var vänner både för killar och tjejer. Det var endast 16 informanter som antingen uteblivit med sitt svar, eller som svarat att de varken bodde med någon, eller kände någon som höll på med musik, vilket talar för att de allra flesta har någon koppling till musikutövare.

Alla respondenter kände minst en som hade ett musikintresse, antingen i släkten eller familjen. Hugo hade släktingar som höll på med musik professionellt, övriga hade det mer som intresse. Lisa och Hugo brukar musicera med ett eller flera syskon, medan Maja säger att hon aldrig musicerar med någon i familjen. Lisa, Maja, Hugo och Alice musicerar med folk i skolan och med andra i nära relationer, medan Johan brukar dela sin musik på ett forum för datormusik på Facebook, men för övrigt musicerar han mest ensam.

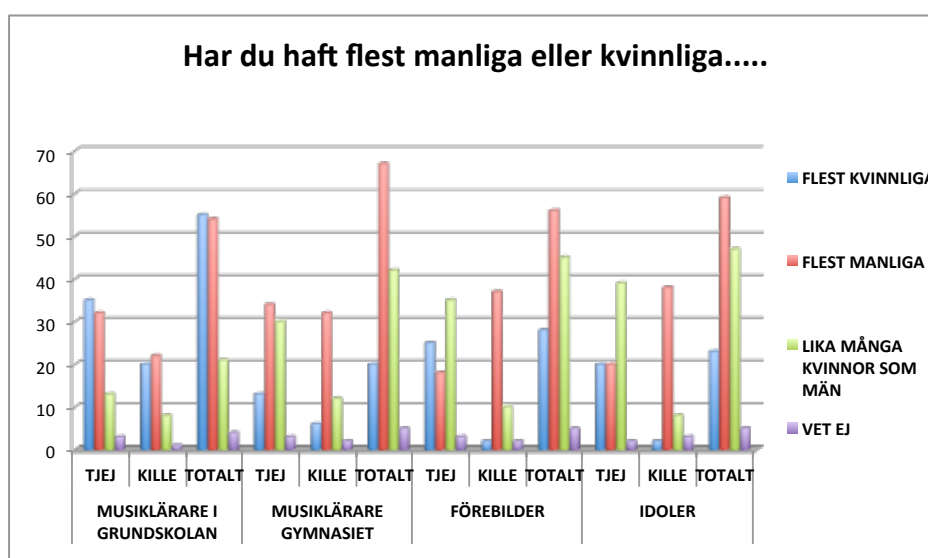

Diagram 6, inspirationskällor, flest manliga/kvinnliga

Jag undersökte om informanterna hade haft flest manliga eller kvinnliga musklärare förebilder och idoler (se diagram 6). Det framkom som ungefär lika vanligt om de haft manliga eller kvinnliga musklärare på grundskolan, medan det var vanligare att ha haft flest manliga musklärare på gymnasiet. Det visade sig också att killar ofta hade män som förebilder medan tjejerna ofta hade lika många kvinnliga som manliga idoler och förebilder. Nämnvärt är också att flera av informanterna lämnade kommentarer om detta i följdfrågan där både tjejer och killar uttryckte att de inte påverkats av att deras idoler, förebilder eller lärare varit män eller kvinnor, utan att de beundrat och inspirerats av

deras färdighet och kunskap. En tjej svarade så här ”så länge de inspirerar och har en bra kompetens för yrket så ska det inte spela någon roll”.

Sammanfattning

Det framkom som väldigt vanligt att känna någon som höll på med musik. Bland tjejerna var det vanligt att de valde mer än ett alternativ och svarade att de både hade syskon och föräldrar i hemmet som höll på med musik. Om killarna bodde med någon som höll på med musik så var det oftast en eller flera föräldrar, men det vanligaste svaret på denna fråga från deras sida var att de inte hade någon i hemmet som höll på med musik.

På frågan om de kände någon som höll på med musik så var det vanligaste svaret vänner. Många av informanterna framförde att de blivit inspirerade av syskon, släktingar och vänner som spelat samma instrument som de själv.

Det framkom som vanligast att killarna hade idoler och förebilder inom det egna könet, medan det var vanligast att tjejerna hade lika många kvinnliga som manliga förebilder och idoler, men många av informanterna var väldigt noga med att framföra att de inte hade påverkats av om deras idoler och förebilder varit män eller kvinnor, utan att det var deras färdighet och kunskap som de beundrade.

Elevers val av instrument

I detta avsnitt redogörs elevernas instrumentval och vad som fått dem att välja det de valt.

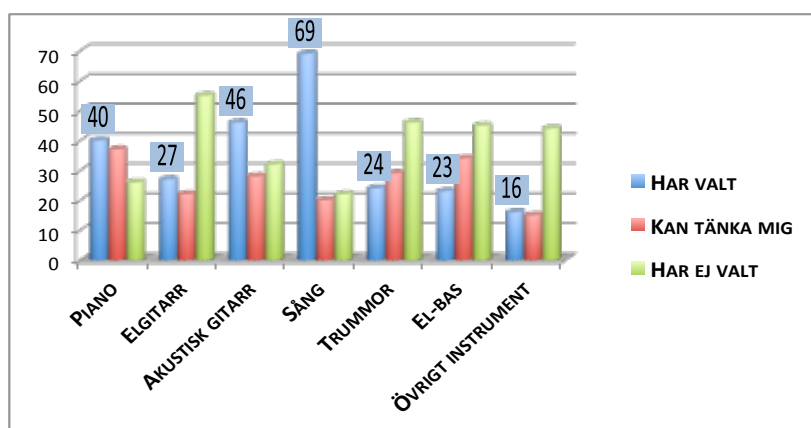

Diagram 7, instrumentval

I detta diagram ovan (diagram 7) visas vilka instrument som samtliga elever har valt, om de skulle kunna tänka sig att välja instrumentet och om de inte har valt det. De tre vanligaste instrumenten visade sig vara sång, akustisk gitarr och piano. Det stämmer överens med informanternas svar i fråga om musikalisk bakgrund (se s. 23).

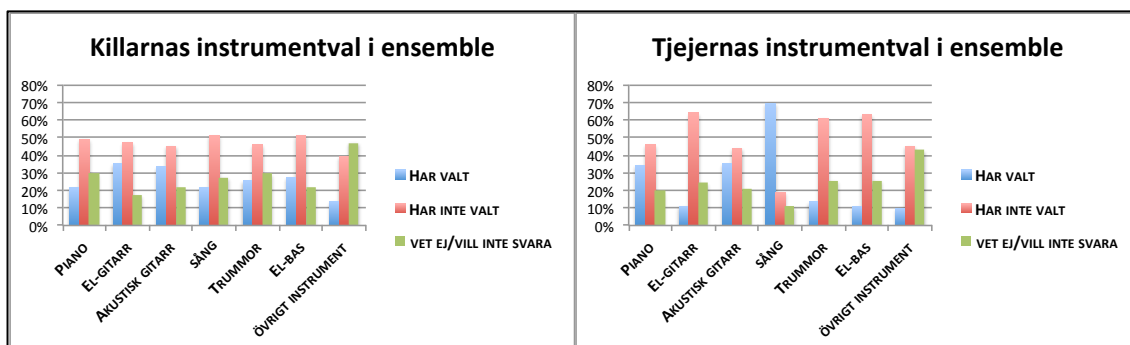

Diagram 8, till vänster, instrumentval ensemble, killar. Diagram 9, till höger, instrumentval ensemble, tjejer

I dessa två diagram redovisas tjejers och killars val av instrument i ensemble. Eftersom det inte deltog lika många killar som tjejer, så redovisas dessa siffror i procent. Det fanns ett betydligt högre intresse för sång bland tjejerna, medan intresset för elgitarr var större bland killarna. Till skillnad från tjejerna så var killarna jämnt fördelade över alla instrument.

Tabell 5, Instrumentval ensemble, antal valda instr.

	Antal valda instrument i ensemble		
	Totalt	Kille	Tjej
1s	25	2	23
1	38	25	13
2	34	11	22
3	11	4	7
4	11	4	7
5	5	3	2
6	2	0	2

I analysen för elevernas instrumentval kunde det också urskiljas att det var 25 informanter som hade sång (I tabellen redovisas de som valt endast sång som 1s) som enda val i ensemble, varav 2 var killar. Bland både tjejer och killar var det vanligast att ha valt ett eller två instrument. Viktigt att tänka på när man läser denna tabell är att tjejerna (82) var fler än killarna (51), det kan därför verka som att det skiljer sig mellan könen, men förutom att det nästan bara är tjejer som valt endast sång, så är det ytterst liten skillnad mellan könen.

På följdfrågan om varför de valt sitt eller sina instrument framkom det att tjejer och killar ofta valde instrument av samma anledning. Många uttryckte att de valt sina instrument utan att ha påverkats av någon annan. I ensemble har många valt instrument

som de ansåg sig vara bäst på och avstått från andra instrument som de inte ansett sig lika bra på. En tjej uttrycker det så här ”Jag valde piano för det är det jag har spelat mest, och det är det jag känner mig mest bekväm med att spela. Dessutom är det roligast. Jag valde inte något av de andra instrumenten för jag ansåg att jag inte var tillräckligt duktig för att välja något av dem. Hur kul är det med en trummis som inte kan hålla takten t.ex.? Däremot så hade sång varit riktigt kul att testa på”. Det var samtidigt många som valt ett eller flera instrument för att de ville utveckla sig.

Respondenterna fick också frågan om vilka instrument de valt och varför. Deras svar liknade kommentarerna från enkäten. Johan berättade vidare att han hade avstått från att välja sång för att han inte ville stå längst fram på scenen och sa att om man sjöng fel så hördes det direkt, men gitarren var mer i bakgrunden och hördes inte lika tydligt om man skulle spela fel.

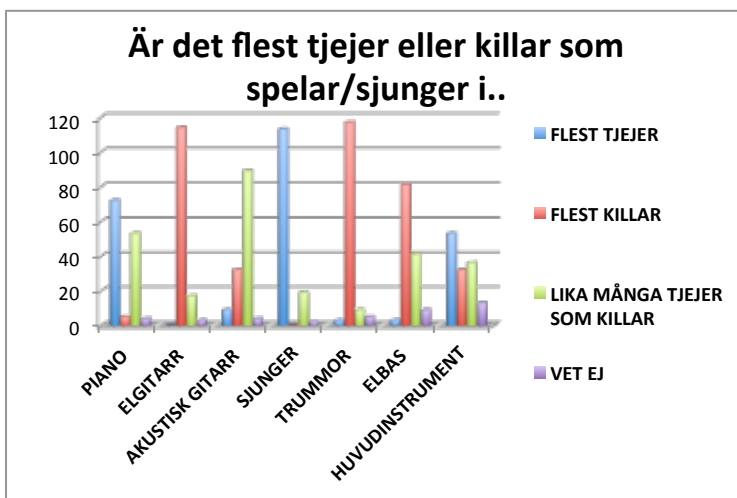

Diagram 10, inspirationskällor, är det flest tjejer/killar som

Ungefär hälften av informanterna trodde att det var flest tjejer som spelade piano, medan andra hälften trodde att det var lika vanligt bland tjejer och killar. De var överens om att det var flest killar som spelade elgitarr, trummor och elbas, medan det var flest tjejer som sjöng. De trodde också att det var lika många tjejer och killar som spelade akustisk gitarr, medan de flesta trodde att deras huvudinstrument var vanligast inom det egna könet. Det syntes ganska tydligt vilka instrument som informanterna ansåg spelas mest av killar eller tjejer.

Respondenterna fick frågan om vad de skulle ge för råd till någon som tänkte välja det estetiska programmet och inte visste vilket instrument de skulle välja. Råden de gav handlade framför allt om att valet skulle vara väl genomtänkt i fråga om hur mycket tid, intresse och energi man tänkte lägga ner på det. Ett återkommande råd var att man

skulle välja det man själv tyckte bäst om. Alice uttryckte det så här: ”Välj det du tycker är roligast, för är det något som du tycker är kul, så är du oftast driven att vilja utvecklas. Utvecklas man så känner man själv att man blir bättre och då bli det automatiskt roligare”. Flera av dem kommenterade också att det innebar mycket arbete om musicerande på det instrumentet man valde och att det var något som man skulle vara beredd på. Hugo menade att man skulle välja det som man själv kände att man hade mest nytta av och Johan gav också rådet att ta det man själv känner för och inte gå efter kompisars åsikter. Respondenterna hade olika åsikter angående om det är viktigt att prestera bra i ensemble. Maja menade att ensemblen tenderade att bli seg om inte alla presterade bra. Johans åsikt var att läraren skulle se att man gjorde sitt bästa vilket gjorde det viktigt. Hugo menade att det inte var viktigt, eftersom ingen brydde sig om man klarade låtarna eller inte. Oavsett vad respondenterna ansåg om vikten att prestera bra, så uttryckte samtliga att det var mycket viktigare och roligare, om det fanns utrymme att utvecklas tillsammans.

Respondenterna fick också frågan om hur misstag bemöttes i ensemblen. Flera av dem menade att det var viktigt att känna att det var okej att göra misstag i ensemble, att det inte var något att hänga upp sig på och att det var något alla gjorde ibland. Lisas tillägg var att man skulle passa på att göra misstag när det fanns andra som kunde hjälpa en och peppa en att göra rätt. Hugo och Maja nämnde att vissa ibland hade lite tråkig attityd, men sa också att de oftast ändå upplevde att det var okej och att göra misstag. Alice berättade att det fanns de som vägrade fortsätta om de råkat göra fel, men att hon själv inte tyckte att det var något märkligt med det. ”Jag tycker att man ska göra sitt bästa och kämpa, det gör ingenting, ingen dömer dig som kass bara för att det blir fel. Det kan gå fel för alla, även den bästa kan ha dåliga dagar. Jag tycker att det är skönare att se en person som kan fortsätta utan att bry sig, även om det blir fel. Jag ser det som en styrka hos personer som kan göra så”.

Vidare fick de frågan om hur de såg på press. Lisa menade att press alltid fanns, men att det var viktigt att pressen ledde till något positivt. Johan berättade att pressen hjälpte honom att göra klart allt som skulle göras, vilket upplevdes som bra. Alice hade bytt instrument, bland annat för att hon kände att det skulle vara lättare att få höga betyg med det nya instrumentet, något som läraren hade intygat. Lisa tog också upp andras skicklighet som orsak till att man kände press, vilket sågs som en bra sak om det var rätt attityd och inställning i gruppen för att det fick dem själv att vilja bli bättre. Maja

menade att dålig attityd däremot kunde ha väldigt negativ effekt ”De som tycker att de är bäst och kan allt redan suger, för de får en att känna sig jättesämst”.

Tabell 6, instrumentval enskilt

Instrument	Procent av tjejer	Procent av killar	Totalt antal väljare
Sång	68%	29%	71
Piano	48%	49%	64
Gitarr	43%	27%	49
Trummor	11%	22%	20
Bas	11%	20%	19
Elgitarr	4%	16%	11

I enkäten efterfrågades vilka instrument de musicerade med, då många kanske också spelade något annat utanför ensemble. I denna fråga fick de skriva ner sina instrument i en textruta. Här presenteras de fem vanligast förekommande instrumenten. Tabellen visar hur många procent av de 82 tjejerna och de 51 killarna, som spelar de olika instrumenten, samt det totala antalet väljare av instrumentet.

De fem vanligaste instrumenten var samma för tjejer och killar, även om de kom i olika ordning. Dessa instrument var också samma som alternativen i tidigare ställda frågor. Det vanligaste instrumentet bland tjejerna var sång, medan killarnas vanligaste instrument var piano. Även här ser man att killarna var mer jämnt fördelade över instrumenten än vad tjejerna var. 13 informanter, varav 12 tjejer och 1 kille, hade sång som enda instrument.

På följdfrågan om varför de hade valt sina instrument så svarade många att de ville kunna kompa sig själva eller att de ansåg att instrumentet passade dem bäst. Många killar och tjejer skrev att de älskar att sjunga. Många sa också att de valt sitt instrument för att de ansåg att det var lätt att lära sig, eller att instrumentet var lättillgängligt och lätt att ta med sig. Både tjejer och killar uttrycker i många fall att de inte påverkats av någon i sitt val av instrument. Det som fått många att börja med musik var framför allt att de tyckte det var roligt, men det är inte alla som går djupare in på varför det är roligt. Många säger också att musiken alltid funnits i deras liv och att det föll sig naturligt att fortsätta med det. Många kommentarer återkom flera gånger.

I slutet av enkäten ställdes frågan om vilket instrument de skulle välja om de fick chansen att bli världsbäst på ett instrument. I denna fråga valde informanterna ofta instrument som de ansåg vara ovanligt. Flera uttryckte också att de tyckte det var svårt att bara välja ett instrument att bli bra på, då de ansåg att det var tråkigt att inte kunna spela mer än ett instrument. Av alla instrument så var sång det vanligaste instrumentet

bland både tjejer och killar. Det visade sig också att både killar och tjejer gärna ville påverka med sin musik. Några av tjejerna uttryckte att de ville visa att tjejer kunde bli lika bra som killar på att spela elgitarr, bas och trummor. Så här skrev en av tjejerna: "Elgitarr, eftersom det är ett flexibelt instrument som man kan spela både metal och indie med. Dessutom hade det varit kul att krossa normen där de främsta gitarristerna enbart är män". Killarnas kommentarer handlade mer om att påverka och inspirera andra och skapa en bättre värld. En annan kille skrev så här " För jag älskar verkligen att sjunga, och jag vill kunna få andra att börja sjunga. Om hela världen sjunger kanske vi glömmer bort vad vi har för hudfärg, vilket land vi kommer ifrån, vilken kultur vi levte i. Det är nog min största dröm".

I slutet av intervjun fick respondenterna frågor om att enkäten visat att det var skillnad på vad tjejer och killar valde för instrument. Alla respondenter kände igen detta från sin skola och klass vilket inte är så konstigt med tanke på att de kom från samma skola. Några av dem kommenterade att det inte riktigt stämde in om man tittade utanför skolan och att det fanns massor av manliga artister som sjöng och massor av duktiga kvinnor som spelade instrument. Respondenterna menade att detta kunde bero på faktorer som föräldrars åsikt om vilket instrument som passade, hur tjejer och killar blir uppfostrade, och att detta avspeglade sig på instrumenten som de senare valde. Alice och Johan funderade på om det kunde ha med könsnormer att göra och menade att sång förknippades som något feminint, medan vissa instrument sågs som något maskulint. Vidare pratade de om hur folk runt omkring reagerade när killar sjunger: "De tror att han är lagd åt andra hållet, fastän han inte är det" (Johan), "Jag har själv varit med när det varit killar som har sjungit och där resten av killgänget har sagt till dem att det bara är tjejer som sjunger" (Alice). Båda var väldigt kritiska mot dessa normer, då de visste att många inte var lika kritiska mot manliga sångare som var kända, som de var mot killar som sjöng i skolan. Hugo pratade om problematiken att gå emot normer: "Om alla killar väljer samma instrument är det inte kul att välja något som är väldigt annorlunda"(Hugo). Lisa trodde att killar kanske inte valde sång för att de tyckte det var pinsamt att använda sin egen röst och att killar kanske valde att gå över till ett annat instrument när de kom in i målbrottet vilket gjorde det jobbigt att sjunga. Maja trodde att det handlade om intresse och att det antingen var för att man hade hållit på väldigt länge, eller att man gärna ville lära sig. "För om man inte tycker det är kul att spela gitarr... så hade i alla fall inte jag sökt in med gitarr som första instrument".

I enkäten ställdes frågan om varför de börjat med musik och bad eleverna svara med sina egna ord. En tjej talar för många genom att svara så här på frågan. ”Det har alltid funnits i mitt liv och musiken är ett skönt sätt att slappna av. Sen är musik det roligaste jag vet!”. En annan vanligt förekommande anledning var att de börjat för att en eller flera personer i deras omgivning höll på med musik. En kille svarar på frågan så här: ”För musik skapar glädje, det kvittar om du lyssnar på metal eller en akustisk låt. Det man tycker är bra blir man glad över. Musik är till för att förena folk och förmedla glädje, därför började jag med det”. En annan kille svarade så här ”För jag alltid har älskat hur en simpel människa som t.ex. jag kan skapa något som flera tusen kan lyssna på och bli fascinerade av, att kunna inspirera folk och allmänt vara kreativ och göra det jag känner för”. Några såg musiken som en livsnödvändighet och ett sätt att avreagera sig och uttrycka känslor. Det var också flera informanter som ville/tänkte satsa på musiken som en framtida sysselsättning på ett professionellt plan.

Sammanfattning

Av de 79 som hade valt sång i ensemble, så var det 25 som inte hade valt något annat utöver detta instrument, två av dem var killar.

De sex vanligaste instrumenten¹⁹ i de enskilda valen var samma hos både tjejer och killar, det var också samma sex instrument som jag nämnt i tidigare frågor. Killarna visade ett större intresse för sång i de enskilda instrumentvalen än vad som tidigare framkommit i enkätfrågorna. I både ensemble och enskilda instrumentval så har tjejerna i hög grad valt sång, piano och akustisk gitarr, medan killarna är mer jämnt fördelade över alla instrument. Upprepade gånger får jag kommentarer att informanterna har valt sina instrument av egen fri vilja och utan att ha blivit påverkad av någon annan. Många har valt det instrument de ansett sig vara bäst på, eller ville bli bättre på. Andra anledningar som kom fram var att de ville kunna kompa, att instrumentet var lätt att ta med sig och lättillgängligt.

Många menade att musik var en naturlig del av deras liv och att det fick dem att må bra. Många gav också yttranden om att kön inte spelade någon roll.

När respondenterna pratade om varför tjejer och killar valde olika, så menade de att det handlade om intresse, om vad föräldrarna och folk i omgivningen tyckte och hur man var uppfostrad. En annan anledning som kom fram var att det kunde ha att göra

¹⁹ Sång, piano, gitarr, trummor, bas och elgitarr

med fysiska begränsningar, som att gitarrsträngar kan göra ont att spela på, trummor som kräver styrka och målbrottet som under en period kan göra det besvärligt att sjunga.

Resultatdiskussion, slutsatser och rekommendationer

Tjejer och killar

Det fanns sällan några skillnader på tjejers och killars svar i de frågor där de fick skriva fritt. Inte ens instrumentvalen skiljde sig nämnvärt ifrån varandra. En av skillnaderna som uppmärksammades var att det endast var killar som nämnde att de spelade i band, vilket gjorde det intressant att undersöka närmre.

I enkäten ställdes frågan om det var flest killar eller tjejer som spelade i band, det vanligaste var att informanterna svarade att det var flest killar som spelade i band. Denna information tillsammans med insikten att det endast var killar som nämnde att de spelade i band skulle sannolikt kunna innebära att tjejerna inte spelar i band i samma utsträckning som killarna. När respondenterna pratade om sin uppfattning om tjejers och killars medverkan i band, så beskrevs oftast tjejen som sångerska och killen som instrumentalist. Denna uppdelning uttrycktes som anledning till att tjejer inte spelade i band. En respondent menade att om tjejer ska starta band så kommer de ju bara ha sångerskor, medan killarna kunde spela olika instrument ihop. En annan respondent menade att det inte var så lätt att sjunga vissa av låtarna de spelade i band. Även om det hade varit intressant att höra varför de antog att tjejer sjöng och att killar spelade instrument, så utmanades de inte vidare i denna fråga.

Tidigare studier (Bergman, 2009; Ganetz, 2009; Lundin, 2010) visar också att det inte är något okänt fenomen, att killar spelar mer i band än vad tjejer gör. Sannolikt är också att det skulle kunna vara så som Brandebo och Sevä (2009) kommit fram till, att det kan vara svårt för en ung kvinna att gå emot normer som visade att något var manligt, alltså att det skulle kunna handla om en ovilja att sticka ut från mängden och att, som tjej, spela i band.

Respondenternas svar kan vidare jämföras med det som Ganetz (2009) skriver om, att sång anses vara det enda instrument som tjejer av naturen är bra på. Rimligen kan detta innebära att det finns ett förgivet tagande att tjejer alltid sjunger, medan killar ofta spelar instrument.

Det kan möjligen också handla om att informanterna såg sin medverkan i band som en självklarhet som inte behövde nämnas, på samma sätt som många utelämnat att de höll på med musik i skolan, vilket alla gjorde med tanke på att alla medverkande läste estetisk musik.

I ensemble var det vissa instrument som var vanligare bland antingen tjejer eller killar.

Denna uppdelning visade sig inte lika tydligt när det kom till vilka instrument de spelade enskilt. Även om ordningen var annorlunda, så var de fem vanligaste instrumenten samma, oavsett kön. I den fria texten uttryckte informanterna, både killar och tjejer, att de tyckte om att sjunga, vilket sannolikt innebär att killarnas intresse för sång var större än vad som tidigare framkommit i enkäten.

Det fanns en allmän uppfattning bland informanterna om hur instrumentuppdelningen såg ut, vilken stämde överens med hur informanterna valt instrument i ensemble. Några av respondenterna menade att denna uppdelning kan ha med normer att göra. Brandebo och Sevä (2009) skriver att killar kan bli påverkade att inte känna sig bekväma att utöva ett typiskt kvinnligt instrument om där finns en uppfattning om att det ser ut på ett visst sätt. Informanterna var relativt eniga om vilka instrument som utövades mest av tjejer och killar, vilket också stämde överens med vilka instrument de valt. Det var många som trodde att det egna huvudinstrumentet var vanligast inom det egna könet, oavsett vilket huvudinstrument de hade. Med detta i åtanke så kan det säkert vara så att denna bild också har påverkat dem i deras val utan att de vetat om det. Även om både respondenter och informanter uttalar sig om att de inte påverkats i sina val av instrument, så kvarstår faktum att många tjejer sjunger och många killar spelar instrument, vilket tyder på att många följer könsnormerna.

En annan aspekt som togs upp av respondenterna var att det egentligen är väldigt konstigt att just sång ses som kvinnligt med tanke på att de största artisterna är män och att det inte är en ovanlighet att de sjunger.

Informanterna var överens om att tjejer och killar kunde bli lika bra på alla instrument och att någons färdighet inte hade med könstillhörighet att göra.

Utveckling eller kvalitet, det är frågan

På frågan om varför de valt sina instrument så svarade många informanter att de valt de instrument som de ansett sig vara bäst på och avstått från andra instrument som de inte

ansett sig vara lika bra på. Detta kan rimligen innebära att elever kan känna att de måste välja det instrument som de är bäst på för att en viss kvalitetsnivå måste upprätthållas. En kille skrev så här ”jag valde inte något av de andra instrumenten för jag ansåg att jag inte var tillräckligt duktig för att välja något av dem. Hur kul är det med en trummis som inte kan hålla takten t.ex.?”. Ett argument som styrker detta ytterligare är att de flesta av informanterna hade börjat med sitt huvudinstrument innan gymnasietiden. I samtliga kursplaner för musik på gymnasiet (Skolverket 2, 2011) står det också att du ska ha grundläggande musikalisk gestaltning och kommunikation vid framträdande inför publik och i samarbete med andra (se bilaga 2). Alice bytte huvudinstrument för att det inneburit väldigt mycket jobb att spela det, hon gjorde det i samråd med sin lärare efter att ha fått bekräftat att hon hade chans att få ett högre betyg om hon bytte till sång, vilket också talar för att betyget spelar roll i instrumentvalet.

Det var många i enkäten som valt ett eller flera instrument som de ville utvecklas i. Detta kan troligen innebära att det också finns utrymme på gymnasiet att utvecklas i ett instrument. Respondenterna upplevde att det var okej att göra misstag i ensemble och att det inte var något att hänga upp sig på. Många av dem uttryckte också att det var mycket viktigt våga göra misstag och inte vara rädd för att försöka Lisa, som hållit på med musik och sång sedan hon var liten berättade att hon såg det som en fördel att göra fel när det fanns andra runtomkring som kunde hjälpa en. Om man har hållit på med något väldigt länge och känner sig trygg med sitt instrument, så finns det en vinning i att utmana sig och våga göra fel. Hugo var en av dem som kommenterade att vissa ibland hade tråkig attityd om någon gjorde fel, han var också en av dem som inte hade hållit på så mycket med sitt huvudinstrument innan gymnasiet. Det är inte helt otänkbart att han inte hade samma färdigheter i sitt instrument som många andra i sin ensemble, vilket möjligen kan ha något samband med att han har upplevt tråkig attityd.

Något som kan medföra problematik bland nybörjare bland eleverna kan vara betygen. Om man tittar på det centrala innehållet, samt i kunskapskraven för att uppnå betyg E (lägsta godkända betyget) för samtliga musikämnen på estetiska programmet, så ingår det att uppträda inför en publik (Skolverket 2).

I enkäten ställdes frågan om vilket instrument informanterna skulle välja om de fick chansen att bli världs bäst på ett instrument. Syftet med frågan var att informanterna skulle kunna lägga undan kravet på att välja det instrument som de var bäst på och helt kunna gå efter sin innersta vilja. Även om det blev stort bortfall på den frågan, så framkom det en stor vilja att de ville påverka med sin musik. Många av tjejerna

berättade att ville bevisa sin färdighet i ett typiskt manligt instrument och ”krossa” de normer som finns. Denna vilja kan sättas i samband med det faktum att kvinnor i historien ofta har fått kämpa för sin rätt att ta del av samhället som Lundin (2010) skriver om. Killarna talade aldrig om att gå emot normer på det sätt som tjejerna gjorde, vilket sannolikt har att göra med att killar i alla tider har blivit bekräftade som kunniga inom musik och teknik. Däremot uttryckte killarna en vilja att inspirera andra att börja med musik och hur de ville använda musiken för att skapa harmoni i världen.

Elevers olika musikaliska bakgrund

Även om alla svenska skolor styrs av samma läroplan, så skiljer sig de flesta skolor från varandra på ett eller annat sätt, vilket medförde att jag inte kunde förutsätta att eleverna i min undersökning hade fått samma musikkunskaper före gymnasiestarten. Speciellt med tanke på att vi ganska nyligen har fått en ny läroplan (Skolverket 3, 2011; Skolverket 4, 2011).

Eftersom eleverna även kunnat få kunskaper och inspiration i musik på annat håll än i skolan så undersökte jag deras musikaliska bakgrund. Där undersöktes bland annat hur mycket eleverna tidigare hade fått möjlighet att spela piano, elgitarr, akustisk gitarr, trummor och elbas, samt sjunga i kör och sångensemble. Senare i enkäten ställdes frågan om eleverna trodde att det var flest tjejer eller killar som spelade dessa ovan nämnda instrument. Där fanns ett tydligt samband mellan hur stor möjlighet de fått av att spela de olika instrumenten och elevernas uppfattning om vad som var vanligast bland tjejer och killar.

Det visade sig att killarna hade fått större möjlighet att spela trummor och elgitarr, medan tjejerna hade fått större möjlighet att sjunga i kör och sångensemble. Det visade sig också att killar och tjejer fått lika stor möjlighet att spela akustisk gitarr och piano, medan det var mindre vanligt bland både tjejer och killar att de fått spela elbas. På frågan om informanterna trodde att det var flest tjejer eller killar som sysslade med dessa ovan nämnda instrument så var de generellt överens om att det var flest killar som höll på med trummor, elbas och elgitarr, medan de trodde att flest tjejer sysslade med kör och sång ensemble.

Respondenternas beskrivning av hur det brukar gå till på musiklektionerna på högstadiet gav bilden av att det var vanligt att eleverna själva kunde påverka hur mycket de fick spela instrument. Även om ingen tyckte att de fått mindre chans än någon annan, så verkade det som att just elbas, elgitarr och trummor spelades ytterst lite.

Tidigare forskning visar att det inte är en ovanlig trend att killar dras till instrument som låter mycket och som gärna innefattar teknik, medan tjejer väljer svagt klingande instrument och ofta sjunger (Brändström och Wiklund, 1995; Lundqvist och Lans, 2013; Olsson och Svensson, 2008). En annan överensstämmande faktor var att tjejernas vanligaste instrument var sång, medan killarna visade större intresse för andra instrument, vilket också framkom i denna undersökning. Samtidigt visade det sig att piano, sång, akustisk gitarr, elgitarr, trummor och elbas var de fem vanligaste instrumenten bland både tjejer och killar med skillnaden att de var i olika ordning. Samband kan också hittas i Connells (2002) uttalande om att kvinnligt och manligt blir självuppfyllande profetior vilket säkert kan avspeglar sig i elevernas instrumentval på samma sätt som det avspeglar sig i samhället. Det visade sig i denna undersökning att informanterna i många fall trodde att deras huvudinstrument var mest spelat inom det egna könet. Deras åsikt om vilka av de nämnda instrumenten som var vanligast bland tjejer och killar stämde överens med vad normerna visar och hur majoriteten hade valt. Ganetz (2009) menar vidare att i de åldrar då unga försöker hitta sin identitet kan det vara speciellt avgörande att inte sticka ut för mycket (Ganetz, 2009).

Sammanfattning

Eleverna ser i stor utsträckning sina instrumentval som något de själva har bestämt. Det kan liknas vid det som Werners (2010) studie visade där det som uppfattades som självvalt stämde överens med den kollektiva uppfattningen på skolan. I framförallt ensemble framkom det som vanligt att välja det instrument som de ansåg sig vara bäst på och att de avstått från att välja något annat. Anledningar som kom fram pekade mot att det inte var lika kul för alla andra om man inte kunde utöva sitt instrument på en hög nivå. Samtidigt verkade vara ett krav som eleverna hade på sig själva och att det var mer okej för andra att göra fel, men att det hade mycket att göra med vilken attityd gruppen hade.

Flera berättade att de hade börjat med sitt instrument efter att ha blivit inspirerade av andra. Många var noga med att berätta att de inte påverkats av om andra varit män eller kvinnor, trots att det var vanligast att tjejer hade flest kvinnliga, och killar hade flest manliga förebilder och idoler. Det fanns också en uppfattning om att deras huvudinstrument var vanligast inom det egna könet.

Elevernas uppfattning om vad som var vanligast bland tjejer och killar, stämde väl överens med deras instrumentval. Detta var tydligast i ensemble, medan det inte var lika synligt i enskilda instrumentval. Jag vill därför påstå att eleverna i hög grad väljer instrument utifrån sitt kön, men att mycket pekar på att detta sker helt, eller delvis omedvetet. Liknande fenomen berättar Werner (2009, s.72) om när tonårstjejerna anser att det fria valet är viktigt, samtidigt som den generella uppfattningen om vad som är tufft på skolan, stämmer överens med deras enskilda åsikt. Även om valen är annorlunda inom könen så talade mycket för att både tjejer och killar valde instrument av samma anledningar.

Respondenterna menade att det nog ofta handlade om intresse, tillgänglighet av instrument och vad man gjort innan gymnasiet. En annan anledning var att det handlade om uppfostran och att det till en början kanske också var ett val hos föräldrarna. Rimligen handlar det också om hur stor chans man fått att utöva ett instrument sedan innan och framför allt hur mycket man blivit uppmuntrad att göra det. Det är lättare att välja ett instrument som man är erkänt duktig på, i synnerhet om man väljer ett instrument som är mer vanligt inom det andra könet.

Rekommendationer

För vidare forskning hade det varit intressant att göra en projektstudie för att ta reda på hur man kan väcka barn och ungdomars intresse och inspirera dem att vilja medverka i band. Det skulle vara intressant att se vad som händer om man anpassar innehållet efter elevernas olika behov och förutsättningar genom att erbjuda studioteknik, röstträning och instrumentkännedom. Kan detta vara ett sätt att främja ett normöverskridande instrumentval?

Referenslista

Andersson, B. (2001). *Som man frågar får man svar: en introduktion i intervju- och enkätteknik.* ([Ny utg.]). Stockholm: Prisma.

Bergman, Å. (2009). *Växa upp med musik: ungdomars musikanvändande i skolan och på fritiden.* Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2009. Göteborg. Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2077/20314>

Brandebo, S. och Sevä, J. (2009). *Fem kvinnliga gymnasieelevers upplevelser av ensemblespel* (Examensarbete) Luleå: Institutionen för pedagogik och lärande, Luleå tekniska högskola. Tillgänglig: <https://pure.ltu.se/ws/files/31111417/LTU-LAR-EX-09059-SE.pdf>

Brändström, S. och Wiklund, C. (1995). *Två musikpedagogiska fält* [Elektronisk resurs]: *en studie om kommunal musikskola och musiklejarutbildning* = [Two music-pedagogy fields]: [a study of municipal music schools and music teacher education]. Diss. av båda förf. Umeå: Univ., 1995. Umeå. Tillgänglig: <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:156257/FULLTEXT02>

Connell, R. (2003). *Om genus.* Göteborg: Daidalos.

Eckerström, J. (2012) ”Jämställdhet en självklarhet” *En studie om musiklejarstudenters syn på genus, identitetsskapande och musik* (Examensarbete) Lund: Musikhögskolan i Malmö. Lunds Universitet. Tillgänglig: <http://lup.lub.lu.se/student-papers/record/3558785>

Ganetz, H. (2009). Mer Talang! Genus och sexualitet i Fame Factory. I H. Ganetz (Red.), *Rundgång: genus och populärmusik*(s. 123-185). Göteborg: Makadam.

Holme, I.M. och Solvang, B.K. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder.* (2., [rev.] och utök.) uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. och Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Körner, S. och Wahlgren, L. (2002). *Praktisk statistik*. (3., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Lundin, J. (2010) Tjejen i fönstret- Rockmusik, genus och folkbildning. I J. Bjälesjö. P. Håkansson och J.A. Lundin (red.), *"Mycket mer än bara rock": musik, ungdom och organisering* (46-57). Stockholm: Premiss.

Lundqvist, K.M. och Lans, R (2013). *"Hon har ingen koll – hon är ju sångerska!" Genusperspektiv i musikundervisningen* (Kandidatuppsats) Göteborg: Institutionen för pedagogik och specialpedagogik, Göteborgs Universitet. Tillgänglig: <http://hdl.handle.net/2077/35348>

Bergström, L. (1990) Normer. I *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/norm> (hämtad 2015-08-15)

Kulick, D (okänt författar år): Queerteori. I *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig: <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/queerteori> (hämtad 2015-08-15)

Olsson, P. och Svensson, R. (2009). *Rytmik eller Ensemble: En studie om musiklärares val av undervisningsinnehåll ur ett genusperspektiv*. (Student paper). Växjö universitet. Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:vxu:diva-2656>

Olsson, H. och Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen: kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. (3. uppl.) Stockholm: Liber.

Skolverket 1: *Elevstatistik för skånska gymnasieskolor läsåret 14/15*. Hämtat från skolverkets hemsida. Tillgänglig: http://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=commonochnotgeo=ochreport=gyel_ever_lgy11ochp_ar=2014ochp_lan_kod=12ochp_kommunkod=ochp_skolkod=ochp_inriktning=1

Skolverket 2, *läroplan för ämnet musik på gymnasiet*. Tillgänglig:
http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/gymnasieutbildning/gymnasieskola/sok-amnen-kurser-och-program/subject.htm?subjectCode=MUSochcourseCode=MUSENS01ochlang=svochts=gy#anchor_MUSENS01

Skolverket 3, *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011* [Elektronisk resurs]. (2011). Stockholm: Skolverket. Tillgänglig:
http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwtpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2705

Skolverket 4 (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* [Elektronisk resurs]. Stockholm: Skolverket. Tillgänglig:
<http://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola/laroplan>

Trost, J. (2001). *Enkätboken*. (2., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. (4., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* [Elektronisk resurs]. Stockholm: Vetenskapsrådet.
Tillgänglig: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Werner, A. (2009) Tolerant, fri och feminin- tonårstjevers musiksmak och skapande av identitet i Ganetz, H. (red) (2009). *Rundgång: genus och populärmusik* (s.25-75). Göteborg: Makadam.

BILAGOR

Bilaga 1

mail till skolorna

Första mailet till skolorna.

Hejsan Namn!

Jag heter Sara och är Musikhögskolestudent på Malmö Musikhögskola.

Just nu håller jag på att skriva mitt examensarbete som kommer handla om Gymnasieelevers instrument-val.

Jag undrar om jag skulle kunna få använda era elever på estetisk musik för att svara på en kort enkät om instrument-val?

Enkäten riktar sig först och främst till elever i tvåan och trean som går, eller har gått kursen Ensemble 1. Men om det skulle vara så att ni inte har just den kursen så kan det gå bra med elever som går liknande kurser.

Jag skulle vara hjärtligt tacksam om du hörde av dig oavsett om du/ ni kan hjälpa mig eller inte.

Väl mött!

Med varmaste hälsningar

Sara Olsson

Mail till deltagande skolor inkl. enkäten.

Hej på er!

Nu är det äntligen dags! Enkäten är testad och klar för att skickas ut till eleverna.

Alla som går EsMu på er skola får mer än gärna göra enkäten,
Så vidarebefordra den jättegärna till andra musikhögskolor och klasser.
(Om ni lärare vill göra enkäten så skriv i sista frågan (om ni har något att tillägga)

att ni är lärare, så jag vet.)

Ni kan antingen maila ut enkäten eller lägga upp den på elevernas/ skolans portal, det är en Google enkät så den går att göra via mobil, dator, eller surfplatta.

Det skulle vara jättegulligt om ni hade kunnat informera eleverna om enkäten.

Den handlar om gymnasieelevers instrumentval

Den tar ca 10 minuter att göra.

Det är 27 frågor och längst ner på sidan står det hur mycket det är kvar.

Den **18/12 är sista dagen för att skicka in enkäten** de svar som kommer in efter det kommer tyvärr inte att räknas med.

Här är länken till enkäten: <http://goo.gl/Kc6zW0>

En sista önskan är att ni bekräftar att ni fått detta mail så snart som möjligt och även återkommer när ni gett ut enkäten så att jag vet att den gått iväg. Det är också bra om jag skulle kunna få reda på hur många elever enkäten har gått ut till.

Tack än en gång! Jag uppskattar all er välvilja och hjälp.

Med varmaste hälsningar

Sara Olsson

Slutversion av enkät: <http://goo.gl/Kc6zW0>

Bilaga 2

Utdrag från ämnesbeskrivning i musik.

(skolverket 2, 2011)

1. Färdigheter i att musicera instrumentalt eller vokalt, såväl efter noter som på gehör, samt färdigheter i att använda ett konstnärligt och musikaliskt uttryck.
2. Kunskaper om musik, begrepp och stildrag från olika tider och kulturer.
3. Förmåga att improvisera.
4. Kunskaper om musikinstudering, enskilt och i grupp, samt förmåga att ta ansvar för sin musikaliska färdighetsutveckling.
5. Kunskaper om instrumentets konstruktion och egenskaper, röstfysiologi och röstvård.
6. Förmåga att skapa musik och arrangera för en eller flera valda ensembletyper.
7. Förmåga att värdera, samarbeta och ta ansvar i musikalisk gestaltning och musicerande inför och i kommunikation med publik.
8. Färdigheter i att använda musikteknisk utrustning samt kunskaper om hur musik kan framställas och hanteras digitalt.
9. Kunskaper om arbetsmiljöfrågor.

Ensemble 1, 100 poäng (sid 6)

Kurs kod: MUSENS01

Kursen ensemble 1 omfattar punkterna 1–2, 4–5, 7 och 9 under rubriken Ämnets syfte, med särskild betoning på punkterna 1–2 och 7. Kursen behandlar grundläggande färdigheter i ämnet.

Centralt innehåll

- Grundläggande ensemblemusicerande och repertoarkännedom.
- Musicerande i gehörsbaserad och noterad musik.
- Konstnärlighet och genrer i olika tider och kulturer. Stildrag och kännetecken.
- Samarbeitsförmåga och metoder för instudering, enskilt och i grupp, repetitionsmetodik.
- Instrument och deras karaktär och grundläggande egenskaper.
- Grundläggande musikalisk gestaltning och kommunikation vid framträdande inför publik och i samarbete med andra.
- Grundläggande arbetsmiljöaspekter på musicerande – hörselvård, ergonomi och elsäkerhet.

Bilaga 3

Intervjufrågor

Om dig

Berätta om dig själv och din musikaliska bakgrund

(ex. ålder, årskurs, instrument, när började du, varför musik, mål med musik, vilka sammanhang)

Vem musicerar du tillsammans med?

(ex. vem, var, vilka sammanhang, någon i familjen, vad gör ni, är du med i något band?)

Högstadiet

Kan du berätta om hur musiklektionerna på högstadiet gick till?

(ex. arbetsmiljö, tillgängliga instrument, betygssystem)

fick du samma chans som alla andra att utvecklas musikaliskt?

Hur gick det till när ni valde instrument?

Gymnasiet

Kan du berätta om en ensemblelektion nu på gymnasiet?

(ex. vad gör du, varför valde du det?)

(följdfråga)

Om någon som tänkt välja estetisk musik skulle fråga dig, vad hade du då ge för råd när det kommer till instrumentval?

(ex. vad ska man tänka på när man väljer? Vad är viktigt?)

Finns det några yttre och inre krav på dig i ensemble?

(ex. andras åsikter, hur man presterar, betyg, lärare, känner du press)

Hur bemöts misstag i din ensemble?

(ex. andras attityder, vad tycker du själv om när andra gör misstag, ok att göra fel?)

Intervjufrågor om enkät

(Jag berättar i korta drag om vad enkäten visat. ex. tjejer och killar väldigt lika åsikter, Även om alla ansåg att tjejer och killar kunde bli lika bra på alla instrument, så valde de olika, samt att deras val stämde bra överens med vad informanterna trodde var vanligast mellan tjejer och killar)

Vad tror du det kan bero på att tjejer och killar väljer olika?

Känner du igen det från din egen klass/skola?

Enkät och band

(Jag berättar också att ingen tjej skrivit något om band, men att detta togs upp vid ett flertal tillfällen av killarna)

Kan det vara så att tjejer inte är med i band lika mycket som killar?

Vad tror du det beror på?

vad är det som får folk att vilja/ inte vilja vara med i band?

Skulle du vilja vara med i band?

Något du vill tillägga som du har tänkt på under intervjun?

Bilaga 4

Enkät till gymnasieskolor

kopia från google.docs

Instrumentval på Estetiska Programmet

Hejsan!

Denna undersökning handlar om instrumentval i olika sammanhang.

Frågorna kommer dels att handla om dina egna instrumentval, din syn på olika instrument, men också om musik och instrumentvanor hos andra i din omgivning.

Undersökningen riktar sig till dig som går en musikinriktning på det Estetiska Programmet någonstans i Skåne och som har, eller har haft Ensemble under din gymnasietid.

Din skola är en av de tolv gymnasieskolor som är utvalda att vara med.

Allt du skriver kommer behandlas enligt etiska rådets riktlinjer.

Ditt deltagande i undersökningen är frivillig, men dina svar har stor betydelse för att ge ett så trovärdigt resultat som möjligt.

Därför hoppas jag att du väljer att vara med.

Svaren som jag får in kommer senare användas som underlag i mitt examensarbete om gymnasieelevers instrumentval.

Om du har några frågor eller funderingar gällande enkäten så kan du maila mig på blue84@live.se

Tack på förhand för din medverkan!

Sara Olsson Musikhögskolan i Malmö

***Obligatorisk**

- 1. Enligt svensk etiklag får ingen tvingas till att vara med i någon undersökning. Genom att klicka i ett av alternativen här under visar du att du är med i denna undersökning av fri vilja. ***

(Det understa alternativet kommer avsluta formuläret.)

Markera endast en oval.

Jag vill delta i undersökningen

Jag vill inte delta i undersökningen *Sluta fylla i det här formuläret.*

En sista sak innan vi drar igång...

Röd stjärna betyder att frågan är obligatorisk.

Om du inte svarar på den så kommer du inte vidare till nästa sida.

Om du inte vill svara på en obligatorisk fråga så välj det alternativ som är längst till höger eller längst ner.

Oavsett vad/ hur du svarar kommer svaren inte kunna knytas till dig eller din skola, Det är bra om du försöker svara så fullständigt som möjligt på alla frågor.

Lycka till!!!

2. Går du Estetiska Programmet med en musikinriktning? *

Markera endast en oval.

- Ja
- Nej *Sluta fylla i det här formuläret.*

Ensemble innebär att man är minst tre personer som sjunger och/eller spelar instrument tillsammans.

3. Deltar du i någon Ensemble? *

Markera endast en oval.

- Ja
- Nej, men jag har deltagit i Ensemble tidigare under min gymnasietid
- Nej, jag har inte deltagit i Ensemble under min gymnasietid *Sluta fylla i det här formuläret.*

Ensemble

4. Ingår minst tre av följande instrument i Ensemblen som du är/ var med i? *

Piano, El-bas, Gitarr, Sång, Trummor

Markera endast en oval.

- Ja
- Nej *Sluta fylla i det här formuläret.*

Lite kort om dig själv

5. I vilken kommun läser du?

Välj från listan

Markera endast en oval.

- Helsingborg
- Hässleholm
- Kristiansstad
- Lund
- Malmö
- Simrishamn
- Trelleborg
- Vellinge
- Ystad

6. **Är din gymnasieskola Kommunal eller Frigymnasieskola?**

Välj från listan

Markera endast en oval.

- Den är en Kommunal gymnasieskola
- Den är en Frigymnasieskola

7. **Vilket år läser du?**

Välj från listan

Markera endast en oval.

- Första året
- Andra året
- Tredje året

8. **Är du... ****Markera endast en oval.*

- Tjej
- Kille
- Annat

Kunskap av instrument9. **Har du någon gång fått möjligheten att... ****Markera endast en oval per rad.*

	Ja, många gånger	Ja, några gånger	Nej, Aldrig	Vet ej/ Vill inte svara
Spela Piano	☐	☐	☐	☐
Spela El-gitarr	☐	☐	☐	☐
Spela Akustisk Gitarr	☐	☐	☐	☐
Spela Trummor	☐	☐	☐	☐
Spela El-bas	☐	☐	☐	☐
Sjunga i Kör	☐	☐	☐	☐
Sjunga i Sångensemble	☐	☐	☐	☐

10. **Brukade du sjunga på musiklektionerna på högstadiet?***Markera endast en oval.*

- Ja, alltid
- Ja, ibland
- Bara när jag var tvungen
- Nä, aldrig

11. Tycker du om att sjunga?*Markera endast en oval.*

- Ja, jag tycker om att sjunga
- Jag tycker det kan vara kul att sjunga ibland
- Nej, jag tycker inte om att sjunga

Instrumentval i Ensemble**12. Vilket/ vilka instrument har du valt i Ensemble?**

Välj "Övrigt instrument" om du valt instrument som inte står med

Markera endast en oval per rad.

	Detta har jag valt	Detta har jag inte valt	Detta har jag inte valt, men skulle kunna tänka mig att välja	Vill inte svara
Piano	☐	☐	☐	☐
El-gitarr	☐	☐	☐	☐
Akustisk Gitarr	☐	☐	☐	☐
Sång	☐	☐	☐	☐
Trummor	☐	☐	☐	☐
El-Bas	☐	☐	☐	☐
Övrigt instrument	☐	☐	☐	☐

13. Vad fick dig att välja just detta/ dessa instrument?

Skriv gärna också varför du inte valde de andra

.....

.....

.....

.....

.....

Andras Instrumentval och Musikvanor

I följande frågor vill jag veta vad du tror om Tjezers och Killars Instrumentval och Musikvanor. Välj det alternativ som du tycker passar bäst.

14. Tror du att det är flest Tjejer eller Killar som... **Markera endast en oval per rad.*

	Flest Tjejer	Flest Killar	Lika många Tjejer som Killar	Vet ej
Spelar Piano	☐	☐	☐	☐
Spelar El-gitarr	☐	☐	☐	☐
Spelar Akustisk Gitarr	☐	☐	☐	☐
Sjunger	☐	☐	☐	☐
Spelar Trummor	☐	☐	☐	☐
Spelar El-bas	☐	☐	☐	☐
Håller på med ditt huvudinstrument?	☐	☐	☐	☐

15. Kan Tjejer och Killar bli lika bra på alla instrument? *

Vad tror du?

Markera endast en oval per rad.

	Tjejer kan bli bättre än Killar	Killar kan bli bättre än Tjejer	Tjejer och Killar kan bli lika bra	Vet ej
Piano	☐	☐	☐	☐
El-gitarr	☐	☐	☐	☐
Akustisk Gitarr	☐	☐	☐	☐
Sång	☐	☐	☐	☐
Trummor	☐	☐	☐	☐
El-bas	☐	☐	☐	☐

16. Är det flest Kvinnor eller Män som... **Markera endast en oval per rad.*

	Flest Kvinnor	Flest Män	Lika många Kvinnor som Män	Vet ej
Spelar instrument i Rockband	☐	☐	☐	☐
Sjunger i Rockband	☐	☐	☐	☐
Sjunger i Kör	☐	☐	☐	☐
Är Sång-artister	☐	☐	☐	☐
Är Musiklärare i Ensemble	☐	☐	☐	☐
Är Musiklärare i Kör	☐	☐	☐	☐

17. Har du haft flest Kvinnliga eller Manliga... **Markera endast en oval per rad.*

	Flest Kvinnliga	Flest Manliga	Lika många Kvinnor som Män	Vet ej
Musiklärare i Grundskolan	☐	☐	☐	☐
Musiklärare på Gymnasiet	☐	☐	☐	☐
Förebilder i Musik	☐	☐	☐	☐
Idoler inom Musik	☐	☐	☐	☐

18. Är det något av ovanstående som har påverkat dig i ditt val av instrument?

Utveckla gärna ditt svar

.....

.....

.....

.....

.....

Enskilt Instrumentval

Nu kommer några frågor som gäller dina instrumentval i andra sammanhang än Ensemble.
OBS! Tänk på att sång också räknas som ett instrument.

19. Mitt/ Mina instrument

Om du har fler än ett, skriv ditt huvudinstrument först.

.....

.....

.....

.....

.....

20. Varför har du valt det/ de instrumenten?

t.ex någon Förebild/ Kompisar, Favoritband m.m.

.....

.....

.....

.....

.....

21. Är det först nu på gymnasiet som du har börjat med ditt Huvudinstrument?

Markera endast en oval.

- Ja, jag började nu på gymnasiet
- Nej, jag höll på med det innan jag började på gymnasiet

22. I vilka sammanhang har du använt ditt/ dina instrument?

Du kan välja flera alternativ

Markera alla som gäller.

- På gymnasiet
- På musiklektionerna i grundskolan
- Lektioner på kulturskolan
- Privatlektioner
- Hemma
- Tillsammans med kompisar
- Tillsammans med någon i min familj
- Konserter/ Spelningar/ Gigg
- Inget av ovanstående sammanhang

Inspirationskällor

23. Varför började du med musik?

.....

.....

.....

.....

.....

24. Bor du med någon som håller på med musik?

Du kan välja fler än en

Markera alla som gäller.

- Förälder
- Annan Vuxen som jag bor med
- Ett eller flera Syskon
- Ja, men ingen av ovanstående
- Nej, Ingen jag bor med håller på med musik

25. Känner du någon som håller på med musik?

T.ex. Släkting, Kompis, Bekant m.m. Berätta gärna!

.....
.....
.....
.....
.....

26. Om du fick chansen att välja ett instrument som du skulle bli världsbäst på under en tid, vilket skulle du då välja?

Skriv gärna varför

.....
.....
.....
.....
.....

27. Har du något mer som du vill framföra?

.....
.....
.....
.....
.....